

Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2022 m. lapkričio 23 d.
(OR. en)

15137/22

COVEME 1

PRIDEDAMAS PRANEŠIMAS

nuo:	Europos Komisijos generalinės sekretorės, kurios vardu pasirašo direktorė Martine DEPREZ
gavimo data:	2022 m. lapkričio 22 d.
kam:	Europos Sąjungos Tarybos generalinei sekretorei Thérèse BLANCHET
Komisijos dok. Nr.:	COM(2022) 664 final
Dalykas:	KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI Rumunijos pažanga įgyvendinant bendradarbiavimo ir tikrinimo mechanizmą

Delegacijoms pridedamas dokumentas COM(2022) 664 final.

Pridedama: COM(2022) 664 final

Strasbūras, 2022 11 22
COM(2022) 664 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

Rumunijos pažanga įgyvendinant bendradarbiavimo ir tikrinimo mechanizmą

1. ĮVADAS

2007 m., Rumunijai įstojus į ES, sukurtas bendradarbiavimo ir tikrinimo mechanizmas (BTM) – pereinamojo laikotarpio priemonė, kuria siekiama sudaryti palankesnes sąlygas šaliai nuolat reformuoti savo teismines institucijas ir aktyviau kovoti su korupcija¹. Jį sukurti bendrai įsipareigojo Rumunijos valstybė ir ES. Kaip numatyta Sprendime, kuriuo nustatomas mechanizmas, ir pabrėžė Taryba bei patvirtino Europos Sąjungos Teisingumo Teismas (ESTT)², BTM bus baigtas taikyti tada, kai bus tinkamai pasiekti visi Rumunijai nustatyti orientaciniai tikslai³.

Veikla pagal BTM vykdoma nuo 2007 m. Ja siekiama skatinti ir stebėti reformų procesą, remiantis orientaciniais tikslais. 2017 m. sausio mėn. Komisija atliko išsamų dešimties mechanizmo taikymo metų pažangos vertinimą⁴. Iš jo buvo aiškiai matyti, kad padaryta didelė pažanga. Komisija pateikė 12 konkrečių rekomendacijų. Jei jos būtų įgyvendintos taip, kad padėtis negrįžtamai pasikeistų, ir neatsirastų jokių pokyčių, dėl kurių daroma pažanga akivaizdžiai sumažėtų, to pakaktų, kad BTM procesą būtų galima užbaigti.

Nuo tada Komisija atliko keturis rekomendacijų įgyvendinimo pažangos vertinimus. 2017 m. pabaigos–2019 m. ataskaitose atkreiptas dėmesys į lėtėjantį reformų įgyvendinimo tempą. Dėl veiksmų, kurių ėmėsi Rumunija, vėl kilo problemos, 2017 m. sausio mėn. ataskaitoje laikytos išspręstomis, tad pateikta papildomų rekomendacijų⁵. Susirūpinimą dėl šių problemų taip pat išreiškė tiek Europos Parlamentas, tiek Taryba⁶. Vis dėlto 2021 m. birželio mėn. ataskaitoje pažymėta, kad padaryta didelė pažanga ir kad daugelis rekomendacijų galės būti įgyvendintos, jei pažanga išliks stabili⁷.

Pastaraisiais metais ES gerokai išplėtojo savo priemonių rinkinį, kuriuo siekiama užtikrinti, kad visoje ES būtų laikomasi teisinės valstybės principo⁸. Kai kurios įdiegtos priemonės yra tiesiogiai susijusios su ES pastangomis padėti Rumunijai reformuotis. Pavyzdžiui, įdiegtos įvairios priemonės, skirtos stebėti, kaip sprendžiami klausimai, kuriems nustatyti BTM orientaciniai tikslai.

Metinėse visų valstybių narių teisinės valstybės principo taikymo ataskaitose⁹ aptariamos dvi temos: bendra teisingumo sistema, įskaitant teismų reformą, ir kovos su korupcija sistema. Vykstantis koordinavimo ir stebėsenos procesas peržengia laikotarpio po įstojimo, dėl kurio pradėtas taikyti BTM, specifinio konteksto ribas. Teisinės valstybės principo taikymo

¹ Mechanizmas sukurtas 2006 m. gruodžio 13 d. Komisijos sprendimu (C(2006) 6569), remiantis 2006 m. spalio 17 d. Ministrų Tarybos išvadomis (13339/06).

² 2021 m. gegužės 18 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Asociația „Forumul Judecătorilor Din România“ ir kt.*, sujungtos bylos C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-294/19, C-355/19 ir C-379/19, 164 punktas.

³ Rumunijai nustatyti orientaciniai tikslai susiję su teismų sistemos ir pagrindinių institucijų veiklos veiksmingumu ir skaidrumu tokiose srityse kaip tarnybinė etika, kova su korupcija visais lygmenimis ir korupcijos prevencija.

⁴ COM(2017) 44.

⁵ COM(2017) 751, COM(2018) 851 ir COM(2019) 499.

⁶ 2018 m. lapkričio 13 d. Europos Parlamento ne teisėkūros rezoliucija dėl teisės viršenybės Rumunijoje, P8_TA-PROV(2018)0446. 2018 m. gruodžio 12 d. Tarybos išvados <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15187-2018-INIT/lt/pdf>.

⁷ COM(2021) 370.

⁸ Dar viena priemonė, kurią pradėta taikyti po 2018 m. BTM ataskaitos – Reglamentas dėl Sąjungos biudžeto apsaugos nuo teisinės valstybės principo pažeidimų sąlygų režimo (Reglamentas 2020/2092, OL L 433I, 2020 12 22, p. 1–10).

⁹ Iki šiol Komisija priėmė tris teisinės valstybės principo taikymo ataskaitas: COM(2020) 580, COM(2021) 700 ir COM(2022) 500. Į jas įtraukti konkretūs Rumunijai skirti skyriai: SWD(2020) 322, SWD(2021) 724 ir SWD(2022) 523.

ataskaitose nagrinėjami ir tie klausimai, kurie turi didelės įtakos pajėgumui įgyvendinti reformas ir reformų tvarumui, pavyzdžiui, teisės aktų ir teisėkūros proceso kokybė, nepriklausomų institucijų vaidmuo užtikrinant, kad veiktų stabdžių ir atsvarų sistema, pilietinei visuomenei palanki aplinka ir žiniasklaidos laisvė bei pliuralizmas. Į 2022 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą¹⁰ pirmą kartą įtrauktos visoms valstybėms narėms, įskaitant Rumuniją, skirtos rekomendacijos, kuriomis siekiama padėti joms įgyvendinti reformas keturiose ataskaitinėse srityse. Rumunijos valdžios institucijos aktyviai ir konstruktyviai bendradarbiavo su Komisija per teisinės valstybės principo taikymo ataskaitos rengimo ciklą.

Kadangi kai kurie su teisine valstybe susiję klausimai, visų pirma teisingumo sistemų veiksmingumas, kova su korupcija ir teisėkūros proceso kokybė bei įtraukumas, daro poveikį verslo aplinkai, investicijoms, ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui, jie vertinami ir per Europos semestrą. Be to, į Rumunijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą, kurį Komisija teigiamai įvertino, o Taryba patvirtino 2021 m. lapkričio 3 d.¹¹, įtrauktos konkrečios tarpinės reikšmės, susijusios su klausimais, kuriems taikomas BTM ir kurie yra labai svarbūs reformų procesui, pavyzdžiui, teismų reformos ir kovos su korupcija sistemų¹².

Šioje ataskaitoje apžvelgiama Rumunijos pažanga, padaryta nuo 2021 m. birželio mėn. įgyvendinant dar neįgyvendintas BTM rekomendacijas ir BTM orientacinius tikslus. Kaip ir ankstesniais metais, ši ataskaita parengta remiantis kruopščia analize, kurią Komisija atliko glaudžiai bendradarbiaudama su Rumunijos institucijomis, pilietine visuomene ir kitais suinteresuotaisiais subjektais¹³.

2. REKOMENDACIJŲ ĮGYVENDINIMO PAŽANGOS VERTINIMAS

Šiame skirsnyje vertinama pažanga, padaryta įgyvendinant ankstesnėse BTM ataskaitose Komisijos pateiktas rekomendacijas, visų pirma 2017 m. sausio mėn. pateiktas 12 rekomendacijų ir 2018 m. lapkričio mėn. pateiktas aštuonias papildomas rekomendacijas. Įgyvendinus visas likusias rekomendacijas būtų galima baigti taikyti BTM. Tai esminiai žingsniai, kuriuos reikia žengti siekiant įtvirtinti reformų procesą tvariame kelyje į ateitį. Bendradarbiaujant su Rumunija teisinės valstybės principo taikymo ataskaitos rengimo procese daugiausia dėmesio bus skiriama tolesniam reformų įgyvendinimui.

2.1. Pirmas orientacinis tikslas. Teismų nepriklausomumas ir reforma¹⁴

Teisingumo srities teisės aktai ir teisinės teismų nepriklausomumo garantijos

2018 m. rekomendacijos

- *Nedelsiant sustabdyti teisingumo srities teisės aktų ir vėlesnių nepaprastųjų potvarkių įgyvendinimą.*

¹⁰ COM(2022) 500, priedas ir Rumunijai skirtas skyrius dėl teisinės valstybės padėties šioje šalyje.

¹¹ 2021 m. lapkričio 3 d. Tarybos įgyvendinimo sprendimas 12319/21. Konkrečios tarpinės reikšmės nurodytos tekste.

¹² Šių tarpinių reikšmių pasiekimas bus vertinamas pagal specialią procedūrą, atsižvelgiant į Rumunijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane numatytus kriterijus.

¹³ 2022 m. lapkričio mėn. Komisijos tarnybos surengė faktų nustatymo misiją. Internetiniuose posėdžiuose dalyvavo Rumunijos teisingumo ministras, Parlamento nariai, Aukščiausiosios teisėjų tarybos ir Aukštojo Kasacinio Teisingumo Teismo atstovai, generalinis prokuroras, Nacionalinio kovos su korupcija direktorato, Nacionalinės tarnybinės etikos agentūros, Nacionalinės konfiskuoto turto valdymo agentūros (ANABI), pilietinės visuomenės organizacijų ir teisminių institucijų asociacijų atstovai.

¹⁴ Priede pateikiami visi pradiniame BTM sprendime nustatyti orientaciniai tikslai.

- *Peržiūrėti teisingumo srities teisės aktus, visapusiškai atsižvelgiant į rekomendacijas pagal BTM ir Venecijos komisijos bei GRECO pateiktas rekomendacijas.*

Trijuose teisingumo srities įstatymuose¹⁵ nustatytas teisėjų statusas ir teismų sistemos bei Aukščiausiosios teisėjų tarybos struktūra. Todėl jie yra ypač svarbūs siekiant užtikrinti teisėjų nepriklausomumą ir tinkamą teismų veikimą. 2018 ir 2019 m. šių teisingumo srities įstatymų pakeitimai padarė didelį poveikį teisingumo sistemos nepriklausomumui, kokybei ir veiksmingumui. Tarp nustatytų didžiausių problemų: specialaus Teisminių institucijų pareigūnų padarytų nusikalstamų veikų tyrimo skyriaus (SIJ) įsteigimas, teisėjų ir prokurorų civilinės atsakomybės sistema, ankstyvojo išėjimo į pensiją sistemos, pretendentams eiti pareigas keliami reikalavimai, taip pat aukšto rango prokurorų statusas ir skyrimas. Ėmus įgyvendinti iš dalies pakeistus įstatymus abejonės netrukus pasitvirtino ir per keletą po to sekusių metų kilus naujų problemų tapo akivaizdu, kad įstatymus¹⁶ reikia peržiūrėti iš esmės.

Svarstymai, kaip iš dalies pakeisti šiuos tris įstatymus, prasidėjo 2020 m. rugsėjo mėn. ir įgavo pagreitį 2022 m. pavasarį¹⁷, o 2022 m. birželio mėn. Teisingumo ministerija pradėjo naujas konsultacijas. Po konsultacijų parengti peržiūrėtų įstatymų projektai buvo pateikti Aukščiausiajai teisėjų tarybai, kad ji pateiktų savo nuomonę. 2022 m. rugpjūčio mėn. jai pateikus nuomonę, Parlamentas pateikė dar vieną peržiūrėtų įstatymų redakciją, o 2022 m. spalio mėn. Parlamento procedūros užbaigtos¹⁸. Kelios priimtų įstatymų nuostatos buvo užginčytos Rumunijos Konstituciniame Teisme, bet šis visus ieškinius atmetė. Lapkričio 15 d. įstatymus paskelbė Rumunijos prezidentas¹⁹. Teisingumo srities teisės aktų peržiūra taip pat yra Rumunijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane nustatyta tarpinė reikšmė²⁰.

Vyriausybė laikėsi nuomonės, kad ankstesnėse nuomonėse Venecijos komisija aiškiai išdėstė poziciją ir į jas buvo atsižvelgta peržiūrečiuose įstatymuose (nors galutiniai projektai nebuvo konkrečiai nusiųsti konsultacijoms prieš juos pateikiant Parlamentui). Nepaisant to, Europos Tarybos Parlamentinė Asamblėja kreipėsi į Venecijos komisiją. Rumunijos valdžios institucijoms paprašius pateikti nuomonę skubos tvarka, Venecijos komisija skubiai parengė nuomonę dėl minėtų trijų teisingumo srities įstatymų ir ji buvo paskelbta lapkričio 18 d.²¹ Ši nuomonė bus pateikta Venecijos komisijai tvirtinti per 2022 m. gruodžio mėn. plenarinę sesiją.

Priimti įstatymų pakeitimai yra svarbus teisės aktų sistemos peržiūros elementas. Ankstesnėse ataskaitose buvo pabrėžiami su struktūra ir procedūromis susiję klausimai,

¹⁵ Įstatyme Nr. 207/2018, kuriuo iš dalies keičiamas Įstatymas Nr. 304/2004 dėl teismų struktūros; Įstatyme Nr. 234/2018, kuriuo iš dalies keičiamas Įstatymas Nr. 317/2004 dėl Aukščiausiosios teisėjų tarybos; Įstatyme Nr. 242/2018, kuriuo iš dalies keičiamas Įstatymas Nr. 303/2004 dėl teisėjų ir prokurorų statuso. 2018 ir 2019 m. Vyriausybės nepaprastaisiais potvarkiais padaryta papildomų šių įstatymų pakeitimų.

¹⁶ Pavyzdžiui, Aukštojo Kasacinio Teisingumo Teismo teisėjų ir Teismų inspekcijos narių skyrimo taisyklės. Žr. išsamią informaciją 2019 m. BTM ataskaitoje (COM(2019) 499).

¹⁷ Daugiau informacijos apie pokyčius nuo 2020 m. rugsėjo mėn. iki 2022 m. birželio mėn. pateikta 2021 m. BTM ataskaitoje ir 2022 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitos Rumunijai skirtame skyriuje.

¹⁸ Specialus abiejų rūmų jungtinis komitetas įstatymus nagrinėjo pagal skubią Parlamento procedūrą, pradėtą rugsėjo 12 d. Parlamento procedūra baigta spalio 17 d. po to, kai už įstatymus nubalsuota Senate.

¹⁹ Lapkričio 16 d. įstatymai buvo paskelbti Oficialiajame leidinyje.

²⁰ Rumunijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano 423 tarpinė reikšmė „Teisingumo srities įstatymų (įstatymų dėl teisėjų statuso, teismų sistemos struktūros ir Aukščiausiosios teisėjų tarybos) įsigaliojimas“.

²¹ Venecijos komisijos nuomonė CDL-PI(2022)047.

pavyzdžiui, SIIJ panaikinimo, drausminės, civilinės ir baudžiamosios atsakomybės taikymo teisėjams ir prokurorams tvarkos, Teismų inspekcijos vadovybės atskaitomybės ir skyrimo, aukščiausio rango prokurorų skyrimo ir atleidimo procedūrų, taip pat Aukštojo Kasacinio Teisingumo Teismo ir Aukščiausiosios teisėjų tarybos funkcijų. Kitas reikšmingas aspektas – reformų poveikis teisėjų nepriklausomumui ir karjeros planavimui.

Peržiūrėtais teisingumo srities įstatymais reformavus teisėjų ir prokurorų civilinės atsakomybės tvarką sprendžiama įsisenėjusi problema, nurodyta BTM ataskaitose²², teisinės valstybės principo taikymo ataskaitose ir Europos Teisingumo Teismo sprendimuose²³. Naujajame įstatyme dėl teisėjų statuso nustatyta, kad kai ieškovas pateikia ieškinį dėl žalos atlyginimo teismo klaidos atveju, Finansų ministerija nedelsdama apie tai praneša atitinkamam teisėjui, o šis gali prašyti leidimo dalyvauti pirmuose bylos prieš valstybę nagrinėjimo proceso etapuose. Be to, Finansų ministerija gali pareikšti teisėjui atgręžtinį reikalavimą tik tuo atveju, jei atitinkamas Aukščiausiosios teisėjų tarybos skyrius teismo klaidą lėmusį nesąžiningumo arba didelio aplaidumo faktą nustato remdamasis Teismų inspekcijos parengta ataskaita. Anksčiau ieškinį ministerija galėjo pateikti neatsižvelgdama į Teismų inspekcijos ataskaitos išvadas.

Taip pat nustatyta daugiau apsaugos priemonių, susijusių su teisėjų drausmine atsakomybe. Iš esmės, panaikinta drausminė atsakomybė už nusižengimus, kėlusius susirūpinimą dėl teismų nepriklausomumo²⁴ ir Sąjungos teisės viršenybės²⁵. Be to, reikės stebėti drausminės atsakomybės už kitą nusižengimą išplėtimą įtraukiant į ją politinių pažiūrų reiškimą ne tik einant pareigas, bet ir viešai, siekiant užtikrinti, kad taip nebūtų nepagrįstai ribojama teisėjų žodžio laisvė. Kalbant apie procedūrinius aspektus, nuo šiol Aukščiausiosios teisėjų tarybos skyrių sprendimai drausminėse bylose turi būti motyvuoti ir apie juos nedelsiant turi būti pranešama atitinkamam teisėjui. Įstatyme taip pat numatyta, kad drausminės nuobaudos turi būti išbraukiamos iš teisėjo asmens bylos praėjus trejiems metams nuo jų skyrimo dienos, jei per šį laikotarpį teisėjui neskiriama nauja drausminė nuobauda.

Kalbant apie pačią drausminę procedūrą, taip pat nustatyti griežtesni terminai, per kuriuos Aukščiausioji teisėjų taryba turi pagrįsti savo sprendimus dėl drausmės²⁶. Susirūpinimą

²² Visų pirma žr. 2018 m. techninę ataskaitą (SWD(2018) 551 *final*) ir 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitos Rumunijai skirtą skyrių dėl teisinės valstybės padėties šioje šalyje. Anksčiau galiojusios taisyklės kėlė susirūpinimą, nes Finansų ministerijai turėjo įgaliojimus vertinti, ar teismo klaida padaryta dėl nesąžiningumo ar dėl didelio aplaidumo, o vėliau teikti ieškinius teisėjams dėl padarytos žalos atlyginimo.

²³ 2021 m. gegužės 18 d. sprendimo *Asociația „Forumul Judecătorilor Din România“ ir kt.*, sujungtos bylos C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-294/19, C-355/19 ir C-379/19, 233–241 punktuose ESTT nurodė, kad turėtų būti visapusiškai gerbiama teisėjų teisės į gynybą, kad teismas turėtų priimti sprendimą dėl teisėjų asmeninės atsakomybės ir kad įstatyme turi būti aiškiai ir tiksliai numatytos būtinos garantijos, kuriomis užtikrinama, kad nei tyrimas, nei ieškinys dėl žalos atlyginimo negalėtų būti paversti spaudimo teismų veiklai priemone.

²⁴ Kalbama apie nusižengimus, susijusius su „einant pareigas arba kitomis aplinkybėmis atliktais veiksmais, darančiais neigiamą poveikį teisėjo garbei, profesinei etikai ar prestižui“.

²⁵ Kalbama apie Konstitucinio Teismo sprendimų arba Aukštojo Kasacinio Teisingumo Teismo sprendimų, susijusių su apeliacinių skundų išnagrinėjimu įstatymo naudai, nesilaikymą, dėl kurio teisėjams, netaikantiems Konstitucinio Teismo sprendimų, kuriais jiems draudžiama nagrinėti vidaus teisės nuostatų atitiktį ES teisei, gali kilti drausminė atsakomybė, žr. 2022 m. vasario 22 d. ESTT sprendimo *RS*, C-430/21, 79–93 punktus.

²⁶ Dabar jie turi būti pagrindžiami nedelsiant, o ne per anksčiau taikytą 20 dienų laikotarpį, kurio dažnai nebuvo laikomasi.

tebekelia Teismų inspekcijos galimybę apskusti Aukščiausiosios teisėjų tarybos Drausmės skyriaus sprendimą²⁷.

Teisingumo srities įstatymuose padaryta keletas svarbių pakeitimų, susijusių su teisėjų karjeros planavimu. Mokymo Nacionaliniame teisėjų institute trukmė prailginta nuo dvejų iki trejų metų. Nors šis pakeitimas gali turėti ilgesnį poveikį naujų teisėjų grupės dydžiui²⁸, juo taip pat suteikiama daugiau laiko jų praktiniam mokymui. Kitos pakeistos nuostatos susijusios su darbo stažo reikalavimu, taikomu į aukštesniuosius teismus ir prokuratūras paaukštinamiems pareigūnams: apskritai stažas buvo pailgintas²⁹. Skiriant pareigūnus į specializuotas prokuratūras, Nacionalinį kovos su korupcija direktoratą (DNA) ir Organizuoto nusikalstamumo ir terorizmo tyrimo direktoratą (DIICOT), toliau tebetaikomi 10 metų darbo stažo reikalavimai, bet nustatytas laikinas pereinamasis laikotarpis galimam poveikiui žmogiškiesiems ištekliams sušvelninti. Dar neaišku, koks bus konkretus naujų darbo stažo reikalavimų poveikis žmogiškiesiems ištekliams, kai laikinoji priemonė bus laipsniškai panaikinta. Įstatyme išlaikomos abi dabartinės paaukštinimo apeliaciniuose teismuose, tribunoluose ir prie jų įsteigtose prokuratūrose procedūros, tačiau su konkurencija grindžiamo momentinio paaukštinimo procedūra susijusių nuostatų taikymas atidedamas iki 2025 m. gruodžio mėn., o šiuo laikotarpiu leidžiama taikyti tik efektyviojo paaukštinimo procedūrą³⁰. Nustatytos naujos teisėjų paaukštinimo į Aukštąjį Kasacinį Teisingumo Teismą (AKTT) taisyklės: paaukštinimas rengiant konkursinį testą raštu buvo pakeistas atranka, pagrįsta sprendimų, kuriuos kandidatai priėmė per visą savo veiklos Apeliaciniame teisme laikotarpį, vertinimu ir pokalbiu Aukščiausiosios teisėjų tarybos Teisėjų skyriuje³¹. Paaukštinti AKTT teisėjai taip pat nedalyvauja tolesniuose profesiniuose vertinimuose. Kiti svarbūs pakeitimai susiję su apylinkės teismų, tribunolų, specializuotų teismų, apeliacinių teismų ir prie jų įsteigtų prokuratūrų antrosios grandies vadovų skyrimu: tai vykdoma jau ne konkurso tvarka, o tik teismo pirmininko arba prokuratūros vadovo siūlymu.

Venecijos komisijos skubiai pateiktoje nuomonėje daugiausia dėmesio skiriama tik kelioms temoms, susijusioms su teisėjų civiline ir drausmine atsakomybe ir konkursais dėl priėmimo į teismines institucijas, taip pat specializuotų ir aukšto rango prokurorų skyrimu eiti pareigas ir atleidimu iš pareigų. Nuomonėje daroma išvada, kad apskritai įstatymai eina teisinga linkme, tačiau Venecijos komisija apgailestavo, kad dėl įstatymų Rumunijos Vyriausybė nesikonsultavo, nors ir skelbė tai darysianti. Atkreipiamas dėmesys į teigiamus aspektus,

²⁷ „Aukščiausiosios teismų tarybos drausmės komisijai priėmus teisėjui palankų sprendimą, šis sprendimas turėtų būti laikomas galutiniu“ (CDL-AD (2002) 015, Venecijos komisijos nuomonė dėl Bulgarijos teismų sistemos įstatymo pakeitimų įstatymo projekto).

²⁸ Aukščiausiosios teisėjų tarybos nuomonėje dėl įstatymų projektų atkreipiamas dėmesys į riziką, kad šis mokymo trukmės prailginimas turės didelį poveikį teismų ir prokuratūrų žmogiškiesiems ištekliams bei darbo krūviui ir galės turėti padarinių teisingumo kokybei. Šių nuostatų taikymas ir praktinis jų poveikis darbo krūviui ir veiksmingam bylų nagrinėjimui ir toliau bus apžvelgiami teisinės valstybės principo taikymo ataskaitose.

²⁹ Dabar į tribunolus dirbti skiriamų pareigūnų darbo stažas – 7 metai, į apeliacinius teismus dirbti skiriamų pareigūnų darbo stažas – 9 metai, o į prokuratūras, įsteigtas prie AKTT, dirbti skiriamų pareigūnų darbo stažas – 10 metų.

³⁰ Momentinis paaukštinimas grindžiamas per paaukštinimo konkursą pasiektais rezultatais, o efektyvusis paaukštinimas – teisėjų veiklos per pastarųjų kelerių metų laikotarpį vertinimu. Numatoma, kad nuo 2025 m. darbo vietos, į kurias skiriama pagal momentinio paaukštinimo procedūrą, sudarys ne daugiau kaip 20 proc. bendro laisvų darbo vietų skaičiaus. Šiuos apribojimus, taikomus paaukštinimo procedūrai, kuri laikoma objektyvesne ir labiau pagrįsta nuopelnais, kai kurios Rumunijos teisėjų asociacijos įvertino kritiškai.

³¹ Šį pakeitimą taip pat kritikavo kai kurios teisėjų asociacijos ir pilietinės visuomenės organizacijos, kurios teigia, kad procedūra tapo mažiau konkurencinga ir mažiau pagrįsta nuopelnais. O Aukščiausioji teisėjų taryba tvirtina, kad dabartinė sistema neveiksminga ir kad, įgijus tokį darbo stažą, žinių patikra grindžiami teisėjų testai yra mažiau svarbūs nei teisėjų darbo rezultatų analizė.

susijusius su aukšto rango prokurorų skyrimu ir atleidimu (taip pat žr. toliau). Be to, nuomonėje pažymima, kad esama apsaugos nuo politinio kišimosi į DNA veiklą priemonių, taip pat aiškiai apriboti generalinio prokuroro įgaliojimai DNA ir DIICOT atžvilgiu ir Teisingumo ministro kontrolė (apsiribojanti valdymo klausimais). Nepaisant to, Venecijos komisija pateikė keletą rekomendacijų, dėl kurių gali prireikti imtis papildomų tikslinių įstatymų pakeitimų, pavyzdžiui, pratęsti aukšto rango prokurorų įgaliojimų trukmę (dabar – treji metai) ir panaikinti galimybę atnaujinti įgaliojimus, taip pat sustiprinti apsaugos priemones, jei generalinis prokuroras panaikina eilinių prokurorų sprendimus. Kiti siūlomi pakeitimai – teismų ir prokuratūrų vadovų pavaduotojų atranka konkurso tvarka ir aiški nuostata, kad į prokuratūras komandiruoti teisminės policijos pareigūnai negali būti pavaldūs vidaus reikalų ministrui.

Kalbant apie SIIJ, 2021 m. vasario mėn. Parlamente buvo pateiktas pradinis įstatymo, kuriuo šis skyrius panaikinamas, projektas. Nepaisant to, kad projektas buvo priimtas Deputatų Rūmuose ir sulaukė palankios Venecijos komisijos nuomonės, Senatas jo nepriėmė. 2022 m. sausio mėn. naujoji Vyriausybė atnaujino procesą ir po to, kai baigėsi sutrumpintos dešimties dienų viešos konsultacijos dėl naujo projekto ir buvo gauta palanki Aukščiausiosios teisėjų tarybos nuomonė, 2022 m. vasario 28 d., prieš Venecijos komisijos posėdį, Parlamentas įstatymą³² priėmė. SIIJ buvo panaikintas 2022 m. kovo mėn.

Paaikškėjo, kad SIIJ negali veiksmingai veikti: per trejus savo gyvavimo metus jis teismams perdavė tik septynias bylas, daug bylų liko neišnagrinėtos³³. Panaikinus SIIJ, teisė tirti teisėjų padarytas nusikalstamas veikas buvo perduota paskirtiesiems prokurorams iš prokuratūrų prie Aukštojo Kasacinio Teisingumo Teismo³⁴ ir apeliacinių teismų³⁵. 2022 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitoje pažymėta, kad, nors naujoji sistema padėjo padidinti naujai struktūrai priskirtų prokurorų skaičių ir pagerinti šios struktūros narių teritorinį pasiskirstymą³⁶, išreikštas susirūpinimas dėl jos poveikio teismų nepriklausomumui³⁷. Pavyzdžiui, nebuvo pasinaudota galimybe teisės aktais išspręsti susirūpinimą keliantį klausimą, kad nepagrįstais kaltinimais naudojamas kaip spaudimo teisėjams priemonė. Pagal ankstesnę sistemą egzistavusi kompetencija *ratione personae* buvo išsaugota, tačiau neaišku, kaip ši sistema atitiks kriterijų, pagal kurį ji turi būti pateisinama objektyviais ir patikrinamais

³² 2022 m. kovo 11 d. Įstatymas Nr. 49 dėl Teisminių institucijų pareigūnų padarytų nusikalstamų veikų tyrimo skyriaus panaikinimo ir Įstatymo Nr. 135/2010 dėl Baudžiamojo proceso kodekso dalinio pakeitimo, paskelbtas 2022 m. kovo 11 d. Oficialiajame leidinyje Nr. 244. Įstatymas buvo apskųstas Konstituciniame Teisme, o šis 2022 m. kovo 9 d. Sprendimu Nr. 88 jį pripažino neprieštaraujančiu Konstitucijai.

³³ SIIJ iš viso turėjo išnagrinėti 9 651 bylą. 2018–2022 m. jis išnagrinėjo iš viso 2 000 bylų. Išnagrinėjęs šias bylas, SIIJ pateikė 7 kaltinimus ir 9 atsakovams pareiškė ieškinius, o 2022 m. kovo mėn. nebaigtų nagrinėti bylų skaičius siekė 7 002.

³⁴ Jis nagrinėja bylas, susijusias su Aukščiausiosios teisėjų tarybos narių, AKTT teisėjų ir prie AKTT įsteigtų prokuratūrų prokurorų, apeliacinių teismų ir Karo apeliacinio teismo teisėjų ir prie šių teismų įsteigtų prokuratūrų prokurorų bei Konstitucinio Teismo teisėjų nusikalstamomis veikomis.

³⁵ Jie nagrinėja bylas, susijusias su pirmosios instancijos teismų, tribunolų ir karo teismų teisėjų ir prie šių teismų įsteigtų prokuratūrų prokurorų nusikalstamomis veikomis.

³⁶ Pagal naująją struktūrą generalinis prokuroras gali paskirti iki 14 prokurorų į prie AKTT įsteigtą prokuratūrą ir ne daugiau kaip po 3 prokurorus į kiekvieną prie apeliacinių teismų įsteigtą prokuratūrą. Prokurorai skiriami ketverių metų laikotarpiui Aukščiausiosios teisėjų tarybos plenumo narių siūlymu. Pasibaigus kadencijai arba generaliniam prokurorui priėmus sprendimą sustabdyti paskyrimo galiojimą, jie grįžta į savo pradines pareigas.

³⁷ 2022 m. sausio 24 d. Rumunijos teisėjų forumo asociacijos, Prokurorų statuto gynimo judėjimo ir asociacijos „Initiative for Justice“ pareiškimas.

reikalavimais, susijusiais su geru teisingumo vykdymu, kaip nustatė ESTT³⁸. Be to, atsižvelgiant į ESTT sprendimą³⁹, susirūpinimą kėlė tai, kad sukurtoje struktūroje nėra naujų konkrečių apsaugos priemonių. 2022 m. kovo mėn. nuomonėje Venecijos komisija teigė, kad SIJ panaikinimu turėtų būti užtikrintas didesnis teisėjų ir prokurorų kaltinimų korupcija tyrimų veiksmingumas⁴⁰. Susirūpinimą kėlė ir paskirtųjų prokurorų skyrimo procesas⁴¹. Remiantis decentralizavimo metodu, reikia stebėti naujosios sistemos taikymo rezultatus. Kol kas nekilo jokių procedūrinių incidentų: dėmesys telkiamas į perduotų bylų nagrinėjimą⁴², o pirmenybė teikiama tam, kad bylų, iškeltos remiantis nepagrįstais kaltinimais, būtų užbaigtos nagrinėti. Atrodo, kad daugiau kaip 95 proc. iki šiol išnagrinėtų perduotų bylų iškeltos remiantis nepagrįstais skundais. Generalinis prokuroras taip pat parengė bylų nagrinėjimo eiliškumo nustatymo metodiką. Į 2022 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą įtrauktos dvi konkrečios rekomendacijos dėl naujos tvarkos⁴³. Jų įgyvendinimą Komisija apžvelgs 2023 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitoje.

Teisėkūros procesai, susiję su minėtų trijų teisingumo srities įstatymų ir nuostatų dėl teisminių institucijų pareigūnų padarytų nusikalstamų veikų tyrimo peržiūra, jau baigėsi. Rumunijos Vyriausybė įsipareigojo kuo labiau atsižvelgti į būsimą Venecijos komisijos nuomonę dėl teisingumo srities įstatymų, o tai gali reikšti, kad reikės padaryti papildomų tikslinių teisės aktų pakeitimų. Tai, kaip šis įsipareigojimas vykdomas ir kaip praktiškai įgyvendinama naujoji teisės aktų sistema, Komisija stebės rengdama teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą. Naujieji teisingumo srities teisės aktai taip pat bus vertinami pagal Rumunijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane numatytą specialią procedūrą.

³⁸ 2021 m. gegužės 18 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Asociația „Forumul Judecătorilor Din România“ ir kt., sujungtos bylos C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-294/19, C-355/19 ir C-379/19*, ECLI:EU:C:2021:393, 223 punktas.

³⁹ Naujoji struktūra turėtų būti susieta „su konkrečiomis garantijomis, leidžiančiomis, pirma, užkirsti kelią bet kokiai rizikai, kad šis struktūrinis padalinys bus naudojamas kaip politinės šių teisėjų ir prokurorų veiklos kontrolės įrankis, galintis pakenkti jų nepriklausomumui, ir, antra, užtikrinti, kad ši išskirtinė kompetencija jų atžvilgiu būtų vykdoma visiškai laikantis iš Chartijos 47 ir 48 straipsnių kylančių reikalavimų“ (2021 m. gegužės 18 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Asociația „Forumul Judecătorilor Din România“ ir kt., sujungtos bylos C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-294/19, C-355/19 ir C-379/19*, ECLI:EU:C:2021:393, 223 punktas).

⁴⁰ Venecijos komisijos nuomonė dėl įstatymo, kuriuo panaikinamas teisminių pareigūnų institucijų padarytų nusikalstamų veikų tyrimo skyrius, projekto (CDL-AD(2022)003), 37 punktas.

⁴¹ Susirūpinimą kėlė tai, kad nebuvo numatyta speciali konkurso procedūra ir specialus Aukščiausiosios teisėjų tarybos Prokurorų skyriaus vaidmuo. Venecijos komisija pabrėžė, kad svarbu „užtikrinti aktyvesnį Aukščiausiosios teisėjų tarybos Prokuratūros skyriaus dalyvavimą pirminėje prokurorų atrankoje“ (Venecijos komisijos nuomonė (CDL-AD(2022)003), 28 punktas). Šį susirūpinimą dar labiau sustiprino pradiniai Aukščiausiosios teisėjų tarybos sprendimai, kuriais, regis, skatinama tęsti veiklą su ankstesniais SIJ darbuotojais. Kol kas iš 59 etatų užimti 37, o 9 pasiūlymai dar nepriimti. Generalinis prokuroras atkreipė dėmesį į tam tikrus sunkumus, susijusius su tuo, kad į kai kurias tarnybas prokurorus paskyrė Aukščiausioji teisėjų taryba, o tai lėmė netolygų darbo krūvį.

⁴² Nuo tada, kai SIJ buvo panaikintas, iki 2022 m. rugsėjo mėn. pabaigos naujoji struktūra išnagrinėjo 1 237 bylas (786 centriniu lygmeniu ir 451 vietos lygmeniu), 2 960 bylų dar buvo nebaigtos nagrinėti centriniu lygmeniu, o prokuratūrose visos šalies mastu dar nebaigtos nagrinėti 4 208 bylos.

⁴³ Abiejomis rekomendacijomis raginama „atsižvelgiant į Europos standartus ir atitinkamas Venecijos komisijos nuomones imtis priemonių, kad būtų atsižvelgta į susirūpinimą keliančius tebeklausimus, susijusius su teisminių institucijų pareigūnų padarytų nusikalstamų veikų tyrimu ir baudžiamuoju persekiojimu už jas“, ir „atidžiai stebėti naujosios sistemos poveikį teisminių institucijų pareigūnų padarytų korupcijos nusikaltimų tyrimui ir baudžiamajam persekiojimui už juos“. Taip pat žr. trečią orientacinį tikslą.

Skyrimas į prokuratūrų vadovų pareigas

- *2017 m. rekomendacija. Padedant Venecijos komisijai, įdiegti patikimą ir nepriklausomą aukščiausio rango prokurorų skyrimo sistemą, pagrįstą aiškiais ir skaidriais kriterijais.*
- *2018 m. rekomendacija. Atsižvelgti į neigiamas Aukščiausiosios teisėjų tarybos nuomones dėl prokurorų skyrimo į vadovų pareigas arba atleidimo iš jų, kol bus nustatyta nauja teisės aktų sistema pagal 2017 m. sausio mėn. pateiktą 1 rekomendaciją.*
- *2018 m. rekomendacija. Iš naujo pradėti procedūrą, pagal kurią būtų paskirtas Nacionalinio kovos su korupcija direktorato vyriausiasis prokuroras, turintis patvirtintos baudžiamojo persekiojimo už korupcijos nusikaltimus patirties, ir Nacionaliniam kovos su korupcija direktoratui suteikti aiškūs įgaliojimai toliau profesionaliai, nepriklausomai ir nešališkai tirti korupcijos atvejus.*

Pagal BTM jau ne kartą rekomenduota įdiegti skaidraus ir nuopelnais pagrįsto aukščiausio rango prokurorų skyrimo sistemą, galinčią padėti užtikrinti pakankamą apsaugą nuo politinio kišimosi priemonių. Virtinėje BTM ataskaitų pabrėžta, kad aukščiausio rango prokurorų skyrimo procedūra turi būti grindžiama pakankama stabdžių ir atsvarų sistema, ir aptarta, koku mastu ta pati skyrimo ir atleidimo iš pareigų procedūra galėtų būti taikoma žemesnio rango prokuratūros vadovams⁴⁴. Komisija taip pat nuolat pabrėžė, kad konsultacijos su Venecijos komisija dėl numatomos procedūros yra svarbus būdas užtikrinti pasirinkto sprendimo tvarumą ir laikui nepavaldžią įvairių procese dalyvaujančių institucijų, Rumunijos Prezidento, teisingumo ministro ir Aukščiausiosios teisėjų tarybos funkcijų tarpusavio pusiausvyrą⁴⁵.

Venecijos komisija pripažino, kad generalinis prokuroras (ar panašūs aukšto rango prokuratūros pareigūnai) skiriami pagal skirtingus modelius. Tačiau ji pabrėžė, kad, norint pelnyti visuomenės pasitikėjimą, tokio paskyrimo demokratinio teisėtumo poreikis turi tinkamai derėti su depolitizavimo poreikiu⁴⁶.

Aukščiausio rango prokurorų skyrimo procedūra – peržiūrėto įstatymo dėl teisėjų statuto, kurį Parlamentas priėmė 2022 m. spalio mėn., dalis. Pagal procedūrą numatyta, kad, Teisingumo ministerijai pradėjus ir surengus atrankos procesą ir gavus Aukščiausiosios teisėjų tarybos nuomonę, vyriausiuosius prokurorus (generalinį prokurorą, DNA vyriausiąjį prokurorą ir DIICOT vyriausiąjį prokurorą) ir jų pavaduotojus skiria Rumunijos Prezidentas, remdamasis pagrįstu teisingumo ministro skyrimu. Anksčiau daugiausia problemų kėlė atrankos proceso nenuoseklumas ir neskaidrumas, bet į jas buvo atsižvelgta, į įstatymą įtraukus naujas taisykles, kuriose išsamiai aprašomas atrankos ir skyrimo proceso organizavimas, kandidatų tinkamumas, vertinimo kriterijai ir atrankos komiteto sudėtis. Kaip atsvara teisingumo

⁴⁴ Rekomendacija pateikta 2016 m., bet jos aktualumas pabrėžtas ir vėlesnėse ataskaitose. Nors kandidatūros ir toliau buvo skiriamos bendru sutarimu, nesutarimai, visų pirma susiję su įstatymų leidžiama savivale atleidžiant iš darbo, parodė, kad reikia užtikrinti aiškumą ir nustatyti apsaugos priemones. 2016 m. BTM ataskaitoje taip pat rekomenduota tokios politinio pobūdžio procedūros netaikyti žemesnės grandies vadovams, pavaduotojams ir skyrių vadovams (juos palikti skirti Aukščiausiajai teisėjų tarybai ir atitinkamų organizacijų vadovams).

⁴⁵ Žr. Venecijos komisijos nuomonę 950/2019 CDL-AD(2019)014, kurioje išreikštas susirūpinimas, kad nėra atsvaros teisingumo ministro įtakai.

⁴⁶ CDL-AD(2015)039, Venecijos komisijos, Konsultacinės Europos prokurorų tarybos (CCPE) ir ESBO Demokratinė institucijų ir žmogaus teisių biuro (ESBO ODIHR) bendra nuomonė dėl Gruzijos prokuratūros įstatymo pakeitimų projekto, 19 punktas; CDL-AD(2017)028, Lenkija – Nuomonė dėl Prokuratūros įstatymo, 33 punktas. Taip pat žr. CDL-PI(2022)023, Venecijos komisijos nuomonių ir ataskaitų dėl prokurorų rinkinį.

ministro daromai įtakai ir apsauga nuo politizavimo itin svarbūs Aukščiausiosios teisėjų tarybos (ypač Prokurorų skyriaus) ir Prezidento vaidmenys ir jų įtaka. Pagal šią procedūrą nuo šiol Aukščiausiosios teisėjų tarybos Prokurorų skyrius dalyvauja tiek atrankos procese (nuo šiol pokalbiuose dalyvauja du skyriaus atstovai), tiek skyrimo procese (teisingumo ministras turi prašyti šio skyriaus pateikti nuomonę). Nors Aukščiausiosios teisėjų tarybos nuomonė ministrui nėra privaloma, pagal procedūrą numatyta, kad tuo atveju, jei nuomonė būtų neigiama, reikėtų surengti naują pokalbį su pasiūlytu kandidatu, kuriame turėtų būti atsižvelgta į Aukščiausiosios teisėjų tarybos nuomonėje išdėstytus argumentus. Pasibaigus naujam pokalbiui, ministras gali nusiųsti Prezidentui pasiūlymą dėl kandidato arba atšaukti kandidatūrą ir surengti naują atrankos procesą. Prezidentas gali pritarti ministro pasiūlymui dėl kandidato ir pradėti skyrimo procesą arba pasiūlymą atmesti, nurodydamas priežastis.

Taigi peržiūrėtu įstatymu Teisingumo ministerijos lygmeniu nustatytas skaidresnis ir patikimesnis atrankos ir skyrimo procesas, be kita ko, užtikrinantis didesnę stabilumą, nes taikomi ne ministro įsakymai, o teisės aktai. Tai teigiamai įvertino Venecijos komisija savo skubiai pateiktoje nuomonėje. Aukščiausiosios teisėjų tarybos Prokurorų skyriaus atstovų dalyvavimas taip pat padės užtikrinti pasiūlytiems kandidatams teisėjų paramą. Nors pasirinktas sprendimas netrukdo ministrui skirti kandidato nepaisant neigiamos Aukščiausiosios teisėjų tarybos nuomonės arba Prezidentui atmetus kandidatūrą, nustatytos papildomos apsaugos priemonės padeda užtikrinti, kad tokioje Aukščiausiosios teisėjų tarybos nuomonėje pateikti argumentai būtų tinkamai išnagrinėti ir į juos būtų atsižvelgta per skyrimo procesą.

Savo skubiai pateiktoje nuomonėje Venecijos komisija nustatė, kad, nors skyrimo procedūroje lemiamą vaidmenį ir toliau atlieka teisingumo ministras, politinė atsakomybė už paskyrimą dalijamasi su Rumunijos Prezidentu ir sustiprinamas Aukščiausiosios teisėjų tarybos vaidmuo. Venecijos komisijos teigimu, kelių institucinių subjektų dalyvavimu procedūroje užtikrinamas tinkamas skaidrumo mastas, o daliniu pakeitimu – geresnė apsauga nuo šališko paskyrimo rizikos.

Aukščiausio rango prokurorų atleidimo iš pareigų procedūra yra panaši į jų skyrimo procedūrą. Peržiūrėtame įstatyme procedūra pradedama, kai teisingumo ministras pateikia Aukščiausiosios teisėjų tarybos Prokurorų skyriui prašymą pateikti nuomonę. Nuomonė nėra privaloma ir ją pateikus ministras gali siūlyti Rumunijos Prezidentui atleisti prokurorą, o Prezidentas siūlymą gali atmesti tik teisėtumo sumetimais. Vienas pakeitimas grindžiamas Europos Žmogaus Teisių Teismo (EŽTT) sprendimu⁴⁷, kuriame atkreipiamas dėmesys į tai, kad nuo vykdomosios ir įstatymų leidžiamosios valdžios nepriklausomų institucijų dalyvavimas priimant poveikį prokurorų skyrimui ir atleidimui darančius sprendimus tampa vis svarbesnis, ir į riziką, kad atleidimas iš pareigų gali atgrasyti teisėjus nuo dalyvavimo viešose diskusijose teisingumo sistemos klausimais. Prokurorų atleidimo iš vadovų pareigų procedūra buvo papildyta sprendimo apskundimo administraciniame teisme procedūra, pagal kurią iš pareigų atleidžiamiesiems prokurorams skiriama 15 dienų atleidimo sprendimui apskūsti; šis teismas gali (bet neprivalo) nagrinėti siūlomo atleidimo teisėtumo ir pagrįstumo⁴⁸.

Kalbant apie 2018 m. rekomendaciją dėl DNA vyriausiojo prokuroro skyrimo, 2021 m. BTM ataskaitoje padaryta išvada, kad į ją buvo atsižvelgta.

⁴⁷ 2020 m. gegužės 5 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas *Kövesi prieš Rumuniją*, 3594/19.

⁴⁸ Kitaip nei ankstesniame įstatyme, pateikus apeliacinį skundą dėl Prezidento dekreto atleisti iš pareigų, atleidimo iš pareigų procesas nesustoja.

Peržiūrėtais teisingumo srities teisės aktais nustatomas skaidresnis ir patikimesnis kandidatų į prokuratūros vadovus atrankos procesas ir papildomos apsaugos priemonės, kuriomis siekiama padidinti teisingumo ministro atskaitomybę teikiant kandidatūras. Dėl prokuratūros vadovų skyrimo ir atleidimo iš pareigų procedūros diskutuojama nuo BTM taikymo pradžios, o konsultacijos su Venecijos komisija yra svarbus būdas užtikrinti pasirinkto sprendimo tvarumą. Rumunijos Vyriausybė įsipareigojo kuo labiau atsižvelgti į būsimą Venecijos komisijos nuomonę dėl teisingumo srities įstatymų. Tai, kaip šis įsipareigojimas vykdomas ir kaip praktiškai įgyvendinama naujoji teisės aktų sistema, Komisija ir toliau stebės rengdama teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą.

Elgesio kodeksai

2017 m. rekomendacija. Užtikrinti, kad į Parlamento narių elgesio kodeksą, kuris dabar rengiamas Parlamente, būtų įtrauktos aiškios nuostatos dėl institucijų tarpusavio pagarbos ir būtų aiškiai nustatyta, kad Parlamento nariai ir procedūros turėtų paisyti teisminių institucijų nepriklausomumo principo. Galėtų būti priimtas panašus Ministrų elgesio kodeksas.

Kaip nurodoma 2021 m. ataskaitoje, Parlamento narių elgesio kodeksas galioja nuo 2017 m. pabaigos⁴⁹. Nors jame nėra aiškių nuostatų dėl teisminių institucijų nepriklausomumo paisymo⁵⁰, jis galėjo padėti didinti informuotumą, taigi ir sumažinti 2021 m. BTM ataskaitoje minėtų incidentų, kai vykdamas Parlamento procedūras nepaisoma teismų nepriklausomumo, o kai kurie Parlamento nariai kritikuoja teismų sistemą ir pavienius teisėjus, skaičių⁵¹. Į 2020 m. iš dalies pakeistą Ministrų elgesio kodeksą įtraukta pareiga paisyti teismų nepriklausomumo⁵².

Nuo tada, kai buvo pateikta 2021 m. BTM ataskaita, Parlamento nariai gerokai rečiau viešai reiškė kritiką, galinčią pakenkti teisminių institucijų nepriklausomumui, ir nepasitaikė progų išbandyti kodekso veiksmingumą pažeidimų atveju. 2021–2022 m. Aukščiausioji teisėjų taryba patenkino 8 prašymus ginti teisėjų profesinę reputaciją, nepriklausomumą ir nešališkumą ir 18 tokių prašymų dėl prokurorų⁵³. Aukščiausioji teisėjų taryba pažymėjo, kad, kitaip nei praeityje, kai politikai nacionalinėse žiniasklaidos priemonėse vykdė teisėjų šmeižimo kampanijas, dauguma prašymų dabar yra susiję su vietos žiniasklaidoje skelbiamais pareiškimais.

Pagerėjusi padėtis gali suteikti galimybę apsaugoti nuo būsimo grįžimo į konfliktiškesnę aplinką ir didesnės politikų išpuolių prieš teisminių institucijų narius rizikos. Kartu su elgesio kodeksais galėtų būti pateiktos, pavyzdžiui, gairės ir pavyzdžiai, kaip elgtis konkrečiais atvejais, ir didinamas informuotumas apie tai. Rumunijos valdžios institucijos galėtų pažangos siekti, pavyzdžiui, imdamosi tolesnių veiksmų, kad užtikrintų, jog tuo atveju, kai Aukščiausioji teisėjų taryba smerkia Parlamento nario arba Vyriausybės pareiškimus,

⁴⁹ Parlamento sprendimas Nr. 77/2017, <https://www.juridice.ro/wp-content/uploads/2017/10/Codul-de-conduită.pdf>.

⁵⁰ Elgesio kodekse nėra konkrečiai minimas reikalavimas paisyti teisminių institucijų nepriklausomumo, tačiau jame išdėstyta bendroji nuostata dėl valdžių padalijimo principo. 1 straipsnio 3 dalyje nustatyta: „Deputatai ir senatoriai privalo elgtis garbingai ir drausmingai, atsižvelgdami į valstybės valdžių padalijimo ir pusiausvyros, skaidrumo, padorumo, atsakomybės ir pagarbos Parlamento reputacijai principus.“

⁵¹ Aukščiausiosios teisėjų tarybos interneto svetainė. Pranešimai ir sprendimai dėl teismų nepriklausomumo.

⁵² Kodekso 3 straipsnio 1 dalis.

⁵³ 2021 m. Aukščiausioji teisėjų taryba priėmė iš viso 36 sprendimus byloje, susijusiose su prašymais ginti teisėjų profesinę reputaciją ir nešališkumą (23 prašymai priimti, 10 atmesta, kiti panaikinti arba atšaukti), o 2022 m. – 18 sprendimų (8 priimti, 9 atmesti, 1 panaikintas).

susijusius su atskiru teisėju arba teismų sistema, būtų skubiai įvertinta, ar kodeksas buvo pažeistas. Tokie pokyčiai gali būti apžvelgiami teisinės valstybės principo taikymo ataskaitose.

Parlamento narių ir Ministrų elgesio kodeksai jau parengti ir gali padėti didinti informuotumą ir gerokai sumažinti su teismų nepriklausomumo nepaisymu ir teismų sistemos bei pavienių teisėjų kritika susijusių incidentų skaičių.

Civilinio proceso kodeksas

2017 m. rekomendacija. Teisingumo ministras, Aukščiausioji teisėjų taryba ir Aukštasis Kasacinis Teisingumo Teismas turėtų užbaigti rengti veiksmų planą ir taip užtikrinti, kad likusias Civilinio proceso kodekso nuostatas būtų galima įgyvendinti iki naujojo termino.

Ši rekomendacija skirta Civilinio proceso kodekso reformai, kuria nustatytas civilinių bylų nagrinėjimo tarybos kolegijoje etapas ir apeliacinio skundo teikimo kai kuriose bylose procedūra, užbaigti. 2018 m. ši reforma buvo nutraukta⁵⁴. 2021 m. BTM ataskaitoje padaryta tokia pati, kaip ir 2019 m., išvada, kad tai turėtų suteikti galimybę užtikrinti stabilumą šioje teismų sistemos šakoje, ir laikyta, kad rekomendacija įgyvendinta.

Nuo paskutinės BTM ataskaitos paskelbimo kitų pokyčių nenustatyta, tad vis dar galima laikyti, kad rekomendacija įgyvendinta. Teismo proceso veiksmingumo ir kokybės vertinimas nagrinėjamas teisinės valstybės principo taikymo ataskaitoje.

Baudžiamasis kodeksas ir Baudžiamojo proceso kodeksas

- *2018 m. rekomendacija. Išaldyti Baudžiamojo kodekso ir Baudžiamojo proceso kodekso pakeitimų įsigaliojimą.*
- *2018 m. rekomendacija. Iš naujo peržiūrėti Baudžiamąjį kodeksą ir Baudžiamojo proceso kodeksą, visapusiškai atsižvelgiant į suderinamumą su ES teise ir tarptautinėmis kovos su korupcija priemonėmis poreikį, taip pat į rekomendacijas pagal BTM ir Venecijos komisijos nuomonę.*
- *2017 m. rekomendacija. Reikėtų užbaigti dabartinį Rumunijos baudžiamųjų kodeksų reformos etapą, t. y. užtikrinti, kad Parlamentas, pasikonsultavęs su teisminėmis institucijomis, įgyvendintų savo planus priimti 2016 m. Vyriausybės pateiktus pakeitimus.*

BTM ataskaitose ne kartą kartota, kad reikia užbaigti 2014 m. Rumunijos baudžiamųjų kodeksų reformą. Pagrindinė priežastis pradėti šią reformą buvo ta, kad reikėjo prisitaikyti prie Konstitucinio Teismo sprendimų ir perkelti ES direktyvas į nacionalinę teisę. Nuo 2014 m. Konstitucinis Teismas priėmė 80 sprendimų, kuriais įvairios kodeksų nuostatos paskelbtos prieštaraujančiomis Konstitucijai⁵⁵. Greitas ir nuoseklus reagavimas į poreikį pritaikyti teisės aktus taip, kad juose būtų atsižvelgta į šiuos sprendimus, pasirodė esąs iššūkis⁵⁶. Ankstesniais metais Komisija išsamiai informavo apie pokyčius, susijusius su kodeksų peržiūra, pakartodama, kad pirmiausia reikia užbaigti reformas.

Nuo 2014 m. priimtais plataus užmojo Konstitucinio Teismo sprendimais panaikintos abiejų kodeksų nuostatos, o tai turėjo ypatingą poveikį kovai su korupcija ir organizuotu

⁵⁴ Iš dalies pakeisti įstatymai įsigaliojo 2018 m. gruodžio mėn.

⁵⁵ 66 sprendimai susiję su Baudžiamojo proceso kodeksu, o 14 – su Baudžiamuoju kodeksu.

⁵⁶ Kaip pažymėjo Rumunijos Vyriausybė, nors priėmus teisės aktų pakeitimus kai kurie Konstitucijai prieštaraujantys trūkumai jau pašalinti, po 32 Rumunijos Konstitucinio Teismo sprendimų dėl Baudžiamojo proceso kodekso ir 13 sprendimų dėl Baudžiamojo kodekso vis dar nesiimta teisėkūros veiksmų.

nusikalstamumu⁵⁷. Kadangi nebuvo politikos ir teisėkūros sprendimų, padaugėjo kliūčių ir teisinio netikrumo, susijusių su aukšto lygio korupcijos atvejų tyrimu, baudžiamuoju persekiojimu ir sankcijų taikymu, lėmusių tai, kad teismuose buvo pralaimimos bylos, atsirado teisinio netikrumo dėl įrodymų priimtimumo ir tekdavo iš naujo pradėti tyrimą ar teismo procesą. Tam tikrais atvejais dėl to, kad nebuvo imtasi teisėkūros veiksmų, tuo pačiu klausimu vienas po kito buvo priimami Konstitucinio Teismo sprendimai, o Aukštasis Kasacinis Teisingumo Teismas (AKTT) turėjo juos aiškinti, kad teismai galėtų juos nuosekliai taikyti.

Tikėtina, kad pastarojo meto pavyzdys turės ypač žalingą poveikį nagrinėjamos svarbioms baudžiamosioms byloms. 2018 m. nuostatą, susijusią su baudžiamosios atsakomybės už visas nusikalstamas veikas, kurioms taikomas senaties terminas, senaties termino nutraukimu, Konstitucinis Teismas pripažino prieštaraujančia Konstitucijai. Dauguma teismų į šį sprendimą atsižvelgė, siauriau aiškindami atvejus, kai procedūrinis aktas gali lemti senaties termino nutraukimą. Tačiau 2022 m. gegužės mėn. antrame Konstitucinio Teismo sprendime dėl to paties straipsnio pažymėta, kad padėtis nebuvo ištaisyta priimant naujas teisės nuostatas. Priimant šį sprendimą laikytasi nuomonės, kad nuo pirmojo sprendimo priėmimo dienos iki tol, kol teisės aktų leidėjas nustatys senaties termino nutraukimo sąlygas, nėra jokio pagrindo nutraukti baudžiamosios atsakomybės senaties terminą. Nors 2022 m. buvo priimtas Vyriausybės nepaprastasis potvarkis, kuriuo siekta paaiškinti sąlygas, kuriomis ateityje senaties terminas būtų nutraukiamas, jis nebus taikomas atgaline data. Be to, skundai dėl potvarkio šiuo metu taip pat nagrinėjami Konstituciniame Teisme. 2022 m. spalio 25 d. AKTT nusprendė, kad pagal palankiausio įstatymo principą 2014–2022 m. laikotarpiu jokie procedūriniai baudžiamojo persekiojimo veiksmai negali būti laikomi nutraukiančiais baudžiamosios atsakomybės senaties terminą⁵⁸. Tokia įvykių eiga gali turėti sunkių padarinių. Aukščiausiosios teisėjų tarybos Prokurorų skyrius įspėjo, kad dėl to daugelyje bylų bus nutrauktas baudžiamasis procesas ir panaikinta baudžiamoji atsakomybė⁵⁹.

Nuo 2021 m. ataskaitos paskelbimo imtasi konkrečių veiksmų, siekiant paspartinti abiejų kodeksų peržiūrą. 2019 m. įsteigta tarpinstitucinė darbo grupė tęsė savo darbą, o peržiūrėti projektai 2021 m. vasarą Teisingumo ministerijos interneto svetainėje buvo paskelbti konsultacijoms. Po metų, 2022 m. birželio 2 d., Teisingumo ministerija pateikė Vyriausybei tvirtinti peržiūrėtos redakcijos įstatymų projektus⁶⁰. Ši peržiūra taip pat yra Rumunijos nacionalinio ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane numatytų su reforma susijusių tarpinių reikšmių dalis⁶¹.

⁵⁷ Pavyzdžiui, piktnaudžiavimo tarnyboje nusikaltimo apibrėžtis, techninių sekimo metodų taikymo (pasiklausymas) sąlygos arba specialus nusikaltimų senaties terminas. Šiuo klausimu taip pat žr. trečią orientacinį tikslą.

⁵⁸ Aukščiausiojo Kasacinio Teisingumo Teismo sprendimas 67/2022, kuriame daroma nuoroda į Konstitucinio Teismo sprendimus 297/2018 ir 358/2022.

⁵⁹ <https://www.csm1909.ro/PageDetails.aspx?Type=Title&FolderId=9880>. Taip pat žr. 3 kriterijų.

⁶⁰ Dėl išsamesnės informacijos žr. 2022 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą. Visų pirma, dabartiniame projekte siūloma iš dalies pakeisti Baudžiamojo kodekso nuostatas dėl piktnaudžiavimo įgaliojimais, siekiant patikslinti, kad pareigos nevykdymas turėtų išplaukti iš įstatymo, Vyriausybės potvarkio, nepaprastojo potvarkio ar kito norminio akto, kuris priėmimo dieną prilygo įstatymui. Kadangi trūko aiškumo dėl šios nusikalstamos veikos, tai trukdė baudžiamajam persekiojimui už ją, tad tikimasi, kad pakeitimu bus sudarytos palankesnės sąlygos veiksmingam baudžiamajam persekiojimui už šią nusikalstamą veiką. Atsižvelgiant į Konstitucinio Teismo sprendimą ir 2018 m. Venecijos komisijos nuomonę, taip pat siūloma priimti griežtesnes apsaugos priemonės, susijusias su įrodymų, gautų iš elektroninių įrašų, naudojimu.

⁶¹ Kad būtų pasiekta Rumunijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano 424 tarpinė reikšmė „Baudžiamojo kodekso ir Baudžiamojo proceso kodekso pakeitimas“, Rumunija turi „suderinti 2014 m.

Teisėkūros procesas, susijęs su Baudžiamojo kodekso ir Baudžiamojo proceso kodekso peržiūra, siekiant suderinti nuostatas su atitinkamais Rumunijos Konstitucinio Teismo sprendimais, vis dar vyksta. Atliekant šį suderinimą reikės taip pat visapusiškai atsižvelgti į suderinamumo su ES teise ir tarptautinėmis kovos su korupcija priemonėmis poreikį, rekomendacijas pagal BTM ir Venecijos komisijos nuomonę. Atsižvelgiant į pastarojo meto jurisprudencijos pokyčius, susijusius su baudžiamosios atsakomybės senaties terminu ir jų dideliu poveikiu vykstantiems ikiteisminiams ir teismo procesams, matyti, kad toks suderinimas būtinas. Abiejų kodeksų peržiūros užbaigimas taip pat yra įsipareigojimų, kuriuos Rumunija prisiėmė savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane, dalis, tad Komisija, laikydamosi šiuo atžvilgiu numatytų konkrečių procedūrų, atidžiai įvertins peržiūrėtus kodeksus.

BTM srities teisėkūros procesas

2017 m. BTM rekomendacija. Siekdami užtikrinti dar skaidresnį ir nuspėjamesnį teisėkūros procesą, Vyriausybė ir Parlamentas, priimdami sprendimus ir vykdydami teisėkūros veiklą, susijusią su Baudžiamuoju kodeksu ir Baudžiamojo proceso kodeksu, kovos su korupcija įstatymais, tarnybinės etikos įstatymais (dėl interesų nesuderinamumo, interesų konfliktų ir nepagrįsto praturtėjimo), teisingumo sistemos įstatymais (susijusiais su teisingumo sistemos organizavimu), Civiliniu kodeksu ir Civilinio proceso kodeksu, remdamiesi 2016 m. Vyriausybės nustatyto sprendimų priėmimo skaidrumo principu, turėtų užtikrinti visišką skaidrumą ir deramai atsižvelgti į konsultacijas su atitinkamomis valdžios institucijomis ir suinteresuotaisiais subjektais.

Šia rekomendacija pripažinta, kad atviras ir patikimas teisėkūros procesas yra geriausias būdas užtikrinti, kad reformos būtų tvarios ir veiksmingos⁶². 2021 m. BTM ataskaitoje padaryta išvada, kad su įvairiais pasiūlymais dėl reformos – dėl SIIJ, teisingumo srities įstatymų, o vėliau ir dėl Baudžiamojo kodekso bei Baudžiamojo proceso kodekso – susijęs teisėkūros procesas suteikia galimybę parodyti, kad laikomasi rekomendacijoje išdėstyto požiūrio.

Ne visada pavyksta suderinti poreikį skubiai įgyvendinti prioritetinius įsipareigojimus ir poreikį užtikrinti skaidrų ir įtraukų procesą. Greitas įstatymo, kuriuo buvo panaikintas SIIJ, priėmimo procesas sukėlė susirūpinimą, kad suinteresuotiesiems subjektams buvo mažai galimybių pateikti pastabų dėl naujos tvarkos, o šį susirūpinimą išreiškė ir pati Venecijos komisija⁶³. Teisingumo srities teisės aktams taip pat taikoma Parlamento skubos procedūra⁶⁴ ir pagreitintos viešos konsultacijos dėl Parlamentui pateiktų galutinės redakcijos projektų.

įsigaliojusio Baudžiamojo kodekso ir Baudžiamojo proceso kodekso nuostatas su Konstitucijos nuostatomis, laikydamosi atitinkamų nacionalinio Konstitucinio Teismo sprendimų dėl neseniai padarytų Baudžiamojo kodekso ir Baudžiamojo proceso kodekso pakeitimų konstitucingumo aspektų“. Rumunijos sutartas šios reformos įgyvendinimo terminas, nustatytas jos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane, yra 2022 m. gruodžio mėn.

⁶² 2022 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitos konkrečiai šaliai skirtame skyriuje dėl teisinės valstybės padėties Rumunijoje ir Europos semestro konkrečioms šalims skirtose rekomendacijose pabrėžtas susirūpinimas dėl teisėkūros proceso nuspėjamumo ir kokybės apskritai.

⁶³ Venecijos komisijos nuomonė dėl įstatymo, kuriuo panaikinamas Teisminių institucijų pareigūnų padarytų nusikalstamų veikų tyrimo skyrius, projekto (CDL-AD(2022)003).

⁶⁴ Kai teisėkūros procedūra vykdoma skubos tvarka, kiekvieniems Rūmams suteikiama 15 dienų, o ne įprastas 45 dienų laikotarpis, kaip kad yra įprastos teisėkūros procedūros atveju.

Suinteresuotieji subjektai taip pat nurodė, kad Parlamento diskusijos buvo skubotos ir joms nebuvo skirta pakankamai laiko, kurio reikia pakeitimams iš esmės aptarti⁶⁵.

2022 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitoje pateikta bendresnio pobūdžio pastabų apskritai dėl teisėkūros proceso Rumunijoje, pažymint, kad dažni teisės aktų pakeitimai bei reguliarus nepaprastųjų potvarkių taikymas ir toliau kelia susirūpinimą dėl teisės aktų stabilumo ir nuspėjamumo. Atsižvelgdama į tai, Komisija Rumunijai pateikė rekomendaciją užtikrinti veiksmingas viešas konsultacijas prieš priimant teisės aktų projektus⁶⁶. 2023 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitoje bus apžvelgta, kaip ši rekomendacija įgyvendinama. Rumunijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane taip pat sprendžiami su teisėkūros kokybe susiję klausimai, įskaitant specializuotą struktūrą teisės aktų kokybei prižiūrėti ir sistemingą konsoliduotų teisės aktų redakcijų pakartotinį paskelbimą, kai jie iš dalies keičiami, taip pat vyriausybės nepaprastųjų potvarkių taikymo metodikos parengimą.

Nors dėl reformų kalendoriaus ne visada buvo galima surengti ilgas konsultacijas, Rumunijos vyriausybė vis dėlto ėmėsi veiksmų, atsižvelgdama į rekomendaciją, ir siekė užtikrinti skaidrumą bei tai, kad atitinkami subjektai turėtų galimybę pareikšti nuomonę dėl siūlomų reformų. Bendresnis požiūris į veiksmingas viešas konsultacijas prieš priimant teisės aktų projektus bus ir toliau apžvelgiamas teisinės valstybės principo taikymo ataskaitoje.

Viešojo administravimo institucijų atliekamas teismo sprendimų vykdymas

2017 m. BTM rekomendacija. Siekdama išspręsti teismo sprendimų nevykdančių ir teismų praktikos nepaisančių viešojo administravimo institucijų problemą, Vyriausybė turėtų parengti atitinkamą veiksmų planą ir nustatyti mechanizmą, kad būtų gauti tikslūs statistiniai duomenys, kuriais remiantis ateityje būtų galima vykdyti stebėseną. Ji taip pat turėtų sukurti vidaus stebėjimo sistemą, kurioje dalyvautų Aukščiausioji teisėjų taryba ir Audito Rūmai, kad būtų užtikrintas tinkamas veiksmų plano įgyvendinimas.

Teismo sprendimų laikymasis ir įgyvendinimas yra neatsiejama bet kokios teismų sistemos veiksmingumo dalis⁶⁷. Kad galėtų reaguoti į iššūkius šioje srityje, Rumunija pasiūlė Europos Tarybos Ministrų Komitetui veiksmų planą, kuriuo siekiama spręsti struktūrines problemas, susijusias su prieš valstybę priimtų teismo sprendimų nevykdymu arba delsimu juos įvykdyti⁶⁸, kurias nustatė Europos Žmogaus Teisių Teismas⁶⁹. 2019 m. patvirtintas veiksmų plano įgyvendinimo priemonių sąrašas, apimantis teisinės sistemos pakeitimus, kuriais siekiama užtikrinti vykdymą laiku, ir pavėluoto teismo sprendimų, kuriuose valstybė yra skolininkė, priežiūros ir vėlavimo vykdyti prevencijos mechanizmą⁷⁰. 2022 m. kovo mėn. atliktame veiksmų plano įgyvendinimo pažangos vertinime Europos Tarybos Ministrų

⁶⁵ Diskusijose dalyvavusių NVO pastabos ir žiniasklaidos pranešimai.

⁶⁶ 2022 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitos konkrečiai šaliai skirtas skyrius dėl teisinės valstybės padėties Rumunijoje, p. 2.

⁶⁷ Žr. Europos žmogaus teisių konvencijos 6 straipsnio vadovą „Teisė į teisingą bylos nagrinėjimą (civiliniai aspektai)“, http://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_ENG.pdf.

⁶⁸ Žr. Europos Tarybos nuorodą CM/Notes/1280/H46-21.

⁶⁹ 2005 m. Europos Žmogaus Teisių Teismas skyrė sankcijas Rumunijai, motyvuodamas savo sprendimą tuo, kad valstybė arba juridiniai asmenys, už kuriuos atsakomybė tenka valstybei, nevykdė vidaus teismų priimtų galutinių sprendimų arba ilgai delsė juos vykdyti.

⁷⁰ Memorandumas Nr. L1/1814/26.02.2019 dėl priemonių, kuriomis, remiantis Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika, susijusia su viešųjų skolininkų atžvilgiu priimtų teismo sprendimų nevykdymu arba delsimu juos įvykdyti, užtikrinamas teismo sprendimų vykdymas viešųjų skolininkų atžvilgiu.

Komitetas dar kartą paragino valdžios institucijas dėti daugiau pastangų ir parodyti įsipareigojimą užbaigti būtinas reformas⁷¹. Po to 2022 m. spalio mėn. Vyriausybės generaliniame sekretoriате buvo sukurta nauja struktūra, skirta stebėti ir kontroliuoti EŽTT sprendimų, priimtų po to, kai Rumunijoje nebuvo įvykdyti prieš viešojo sektoriaus skolininkus nukreipti sprendimai, vykdymą⁷².

Teisinės valstybės principo taikymo ataskaitoje dabar apžvelgiami sisteminiai rodikliai, susiję su EŽTT pagrindinių sprendimų įgyvendinimu visose valstybėse narėse⁷³. 2022 m. sausio mėn. Rumunijos pagrindinių sprendimų vykdymo rodiklis per pastaruosius dešimt metų buvo 57 proc., palyginti su bendru 40 proc. valstybių narių vidurkiu, o vidutinis teismo sprendimų įgyvendinimo laikotarpis buvo ilgesnis nei ketveri metai ir du mėnesiai⁷⁴. Šis klausimas ir toliau bus sprendžiamas rengiant teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, be kita ko, kiek tai susiję su veiksmais, kurių Rumunija ėmėsi, siekdama sukurti tikslios statistikos mechanizmą ir vidaus stebėsenos sistemą, kurioje dalyvautų Aukščiausioji teisėjų taryba ir Audito Rūmai, kad būtų užtikrintas tinkamas jos veiksmų plano įgyvendinimas.

Neseniai imtasi naujų veiksmų šiai rekomendacijai įgyvendinti, kurie, kaip tikimasi, padės išspręsti šias nustatytas ilgalaikes problemas. Komisija toliau atidžiai stebės Europos Tarybos lygmeniu nustatytą stebėsenos procesą ir prireikus teiks informaciją teisinės valstybės principo taikymo ataskaitose, kaip ir visų valstybių narių atveju⁷⁵.

Strateginiai teismų valdymo organai ir teisminių institucijų veiksmų planas

2017 m. BTM rekomendacija. Strateginiai teismų valdymo organai, t. y. teisingumo ministras, Aukščiausioji teisėjų taryba, Aukštasis Kasacinis Teisingumo Teismas ir generalinis prokuroras, turėtų užtikrinti priimto veiksmų plano įgyvendinimą ir reguliariai teikti bendras viešas ataskaitas apie jo įgyvendinimą, įskaitant apie tai, kaip buvo išspręstos teismo tarnautojų trūkumo, pernelyg didelio darbo krūvio ir sprendimų pagrindimo vėlavimo problemos.

BTM ataskaitose nurodyta, kad strateginiai teismų valdymo organai yra svarbus bendru sutarimu pagrįsto ir tvaraus teisingumo sistemos plėtojimo veiksnys. 2022 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitoje nurodyta, kad naujojoje 2022–2025 m. teismų plėtros strategijoje ir su ja susijusiame 2022 m. kovo 30 d. priimtame veiksmų plane nustatyti aiškūs tikslai ir stebėsenos mechanizmas. Naujosios strategijos priėmimas ir įsigaliojimas yra svarbi Rumunijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano tarpinė reikšmė⁷⁶. Strategijoje daugiausia dėmesio skiriama teisingumo nepriklausomumui, kokybei ir veiksmingumui, taip pat teisei kreiptis į teismą. Ji apima teisėjų atlyginimų ir pensijų skirtumų panaikinimą, teisminių institucijų darbuotojų ir susijusių teisės profesijų statuso modernizavimą, taip pat teisingumo srities įstatymų reformą. Strategijoje numatyta keletas priemonių, kuriomis siekiama išspręsti teisėjų trūkumo problemą, įskaitant teisminių institucijų ir pagalbinių darbuotojų statuso modernizavimą, kad teisėjai ir prokurorai galėtų

⁷¹ Tarpinė rezoliucija CM/ResDH(2022)58.

⁷² Įgyvendinimą Europos Tarybos Ministrų Komitetas išnagrinės 2023 m. kovo mėn.

⁷³ Būtinų EŽTT sprendimo vykdymo priemonių priėmimą prižiūri Europos Tarybos Ministrų Komitetas.

⁷⁴ 2022 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitos konkrečiai šaliai skirtas skyrius dėl teisinės valstybės padėties Rumunijoje, p. 28.

⁷⁵ Žr. 2022 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, COM(2022) 500 *final*, p. 24.

⁷⁶ 421 tarpinė reikšmė „Įstatymo, kuriuo patvirtinama 2022–2025 m. teisminių institucijų plėtros strategija, įsigaliojimas“.

sutelkti dėmesį į teisminį darbą. Joje taip pat nustatytas kiekybinis tikslas užtikrinti, kad iki 2025 m. teisėjų darbo vietų užimtumo lygis siektų 95 proc., o prokurorų – 80–85 proc.⁷⁷

Strategija bus svarbi priemonė, padėsianti tvariai spręsti likusiais teisminių institucijų problemas. Atidi stebėsena ir viešas ataskaitų teikimas taip pat padės stiprinti visuomenės tikėjimą tuo, kad klausimams, susijusiems su pernelyg dideliu darbo krūviu ir su tuo susijusiu vėlavimu nagrinėjant teismo bylas, teikiama pakankamai svarbos. Iniciatyvi ir nuolatinė komunikacija ir konsultacijos su teismais ir teisininkais taip pat galėtų būti naudingi siekiant patikinti teisėjus, kad su darbuotojų trūkumu ir dėl to atsirandančiu neproporcingai dideliu darbo krūviu susiję klausimai yra sprendžiami.

Aukščiausiosios teisėjų tarybos skaidrumas ir atskaitomybė

2017 m. BTM rekomendacija. Naujoji Aukščiausioji teisėjų taryba turėtų parengti bendrą savo įgaliojimais pagrįstą programą, įskaitant priemones skaidrumui bei atskaitomybei skatinti. Į ją turėtų būti įtraukta informavimo strategija, kurioje būtų numatyta reguliariai rengti atvirus posėdžius su visų lygmenų teisėjų ir prokurorų asamblėjomis, taip pat pilietine visuomene ir profesinėmis organizacijomis, ir joje turėtų būti nustatyta, kad metinės ataskaitos turi būti aptariamose teisėjų ir prokurorų generalinėse asamblėjose.

Kelerių iš eilės einančių metų BTM ataskaitose nuolat pabrėžta, kad Aukščiausioji teisėjų taryba turi padėti išlaikyti reformų įgyvendinimo tempą, formuluodama aiškias bendras pozicijas ir užtikrindama skaidrumu ir atskaitomybe grindžiamą pasitikėjimą. 2021 m. ataskaitoje atkreiptas dėmesys ne tik į svarbius susirūpinimą keliančius klausimus, susijusius su Aukščiausiosios teisėjų tarybos gebėjimu pasiekti konsensusą teisminėse institucijose ir atlikti konstruktyvų vaidmenį priimant pagrindinius sprendimus dėl teisminių institucijų organizavimo ir veikimo, bet ir į atvejus, kai Aukščiausioji teisėjų taryba sugebėjo įveikti vidaus susiskaidymą ir pasiekti rezultatų⁷⁸.

Nepaisant pastangų pasiekti kompromisus, susiskaidymas Aukščiausioje teisėjų taryboje nuo 2021 m. toliau kelia klausimų, pavyzdžiui, dėl paskyrimų į naująją struktūrą, pakeičiančią SIJ, naujosios Aukščiausiosios teisėjų tarybos rinkimų organizavimo ar viešų Aukščiausiosios teisėjų tarybos narių ginčų dėl teisingumo srities įstatymų. Dabartinė Aukščiausiosios teisėjų tarybos kadencija baigiasi 2022 m. pabaigoje, o naujų narių rinkimo procesas pradėtas 2022 m. vasario mėn. Naujosios Tarybos rinkimai taip pat sulaukė kritikos⁷⁹. Jos pirmininko paskyrimas laikinuoju Tarybos pirmininku 2022 m. sukėlė Aukščiausiojoje teisėjų taryboje dar didesnę reakciją⁸⁰.

⁷⁷ Darbuotojų trūkumo teisminėse institucijose problema viešai išryškėjo lapkričio mėn., kai užplūdo daugybės prašymų išeiti į pensiją, visų pirma teisėjų, banga. Teisėjų asociacijos atkreipė dėmesį į tai, kad reikia aiškios strategijos darbuotojų trūkumo ir pernelyg didelio darbo krūvio problemoms spręsti. Siekdami sumažinti į pensiją išeinančių teisėjų skaičių ir užtikrinti tinkamą atrankos specialistų įdarbinimo konkursuose diapazoną, tiek galutinės instancijos teismų (Aukštojo teismo ir apeliacinių teismų) pirmininkai, tiek bendrosios teismų teisėjų asamblėjos spalio 28 d. priimtoje rezoliucijoje paragino kitas valdžios institucijas imtis priemonių teisėjų statusui sustiprinti ir darbo sąlygoms teismuose pagerinti. Teisminių institucijų darbuotojų trūkumo klausimas taip pat apžvelgiamas teisinės valstybės principo taikymo ataskaitose. 2022 m. ataskaitoje pažymėta, kad į pensiją išėjusių asmenų skaičius ir toliau viršija naujų darbuotojų skaičių.

⁷⁸ Dėl išsamesnės informacijos žr. 2021 m. BTM ataskaitą.

⁷⁹ Rinkimai buvo surengti 2022 m. liepos mėn. pradžioje, per vasaros darbo pertrauką. Rezultatai buvo užginčyti ir liepos 19 d. Aukščiausioji teisėjų taryba pripažino dviejų teisėjų skundus, tačiau atmetė prokurorų skundus, o dėl to visuomenėje kilo nesutarimų. Žr., pavyzdžiui <https://ziare.com/alegeri-csm/alegeri-turul-2-procurori-csm-1753710>; <https://spotmedia.ro/stiri/opinii-si-analize/apel-catre-comisia->

Peržiūrėtose teisės aktų nuostatose dėl Aukščiausiosios teisėjų tarybos veikimo yra keletas įpareigojimų, kurie gali padėti užtikrinti Tarybos skaidrumą ir atskaitomybę. Įstatyme paliekama galimybė nušalinti Aukščiausiosios teisėjų tarybos narius šiems sprendžiant drausmines bylas dėl priežasčių, susijusių su interesų konfliktais ir nešališkumu. Nustatomas aiškus terminas, per kurį pasibaigus kadencijai Aukščiausiosios teisėjų tarybos nariai turi būti pakeisti. Galiausiai asamblėjos išlaiko galimybę nušalinti Aukščiausiosios teisėjų tarybos narius dėl to, kad jie nevykdo savo pareigų.

Priešingai nei 2020 m., kai Aukščiausioji teisėjų taryba konstruktyviai nenagrinėjo Teisingumo ministerijos paskelbtų teisingumo srities įstatymų projektų ir nepateikė oficialios nuomonės, 2022 m. Taryba sugebėjo priimti oficialias pozicijas dėl pagrindinių teisėkūros projektų. Nors Taryboje kilo nesutarimų ir kai kurie nariai apgailestavo dėl to, kad nebuvo konsultuojamasi su teismais ir prokuratūromis, 2022 m. vasario mėn. plenumas pateikė teigiamą nuomonę dėl įstatymo, kuriuo panaikinamas Nusikalstamų veikų tyrimo skyrius, projekto⁸¹. 2022 m. rugpjūčio mėn. Taryba taip pat pateikė teigiamą nuomonę dėl teisingumo srities įstatymų projektų⁸², kartu pateikdama pasiūlymus dėl kai kurių pakeitimų, ir dalyvavo vėlesnėse Parlamento diskusijose, kuriose pateikė papildomų pasiūlymų dėl pakeitimų.

Nuo paskutinės ataskaitos paskelbimo Aukščiausioji teisėjų taryba teisminių institucijų nepriklausomumą ir toliau gynė per skyrių, o ne plenumo posėdžius⁸³. Kai kurie Aukščiausiosios teisėjų tarybos nariai abejojo šiais procesais, tvirtindami, kad jie nepagrįstai ilgi ir kad jų išvados nenuoseklios.

Kalbant apie skaidrumą ir galimybę susipažinti su informacija, Taryba toliau skelbia atitinkamą informaciją savo interneto svetainėje, o plenariniai ir skyrių posėdžiai yra transliuojami. Informacija apie drausminius sprendimus taip pat pateikiama internete.

Naujai išrinkta Aukščiausioji teisėjų taryba, pradėsianti vykdyti savo įgaliojimus 2023 m., turėtų užtikrinti, kad skaidrumas ir atskaitomybė būtų vieni iš pagrindinių jos programos tikslų. Siekiant užtikrinti, kad šie tikslai būtų įgyvendinti, labai svarbu reguliariai rengti atvirus susitikimus ir aptarti metines ataskaitas⁸⁴ su teisėjų ir prokurorų asamblėjomis visais lygmenimis ir su pilietinės visuomenės bei profesinėmis organizacijomis. 2021 m. gruodžio

[european-csm-dovedeste-ca-romania-are-nevoie-sa-ramana-cu-mcv;](https://romania.europalibera.org/a/alegeri-csm-contestatii/31950487.html)

<https://romania.europalibera.org/a/alegeri-csm-contestatii/31950487.html>; VIDEO Procurorul Bogdan Pîrlog despre votul din CSM: „O încălcare a legii care ridică probleme penale“ – PRESShub.

⁸⁰ Keletas Aukščiausiosios teisėjų tarybos narių laikėsi nuomonės, kad šiuo laikinu paskyrimu buvo apeitos konstitucinės nuostatos, pagal kurias Tarybos pirmininkas gali būti renkamas vienu metų kadencijai, kuri negali būti pratęsta, ir dėl to kilo abejonių dėl kelių svarbių 2022 m. pradėtų procesų, pavyzdžiui, Tarybos rinkimų, naujo vyriausiojo teismo inspektorius paskyrimo ir naujo Aukštojo Kasacinio Teisingumo Teismo pirmininko atrankos, teisėtumo.

⁸¹ 2022 m. vasario 11 d. Aukščiausiosios teisėjų tarybos sprendimas Nr. 1. Nesutarimai kilo dėl to, kad į Tarybos įstatymo pakeitimų projektą Teisingumo ministerija atsižvelgė peržiūrėtame įstatymo projekte, todėl Taryba pateikė teigiamą nuomonę be pastabų. Laiške Komisijai keli Tarybos nariai teigė, kad dėl to visuomenė klaidingai suprato, jog teismų sistemoje visiškai pritariama šiam įstatymui, nepaisant to, kad dėl nuostatų projekto nebuvo konsultuojamasi su teismais ir prokuratūromis.

⁸² 2022 m. rugpjūčio 12 d. Sprendimas Nr. 115.

⁸³ 2022 m. plenumas nepriėmė nė vieno sprendimo, o 2021 m. priėmė 7 sprendimus. 2021 m. vienas iš priimtų prašymų buvo susijęs su vieno Aukščiausiosios teisėjų tarybos nario, kuris pats buvo siejamas su baudžiamuoju persekiojimu, viešais pareiškimais televizijos laidoje. 2021 m. gruodžio mėn. Prokurorų skyrius padarė išvadą, kad pareiškimai padarė didelį neigiamą poveikį prokurorų, visų pirma tų, kuriems pavesta tirti korupcijos nusikaltimus, nepriklausomumui ir nešališkumui.

⁸⁴ Aukščiausioji teisėjų taryba dar nepaskelbė 2021 m. ataskaitos dėl teisminių institucijų, nors jos įgaliojimai baigsis 2022 m. gruodžio mėn.

mėn. įsteigtas pilietinės visuomenės forumas teisingumo srityje gali svariai prisidėti šioje srityje.

Kelerių iš eilės einančių metų BTM ataskaitose nuolat pabrėžta, kad Aukščiausioji teisėjų taryba turi padėti išlaikyti reformų įgyvendinimo tempą, formuluodama aiškias bendras pozicijas ir užtikrindama skaidrumą ir atskaitomybę grindžiamą pasitikėjimą. Rumunijos vyriausybė pripažino šių tikslų svarbą. Išrinkus naują Tarybą, kuri turės pradėti vykdyti savo įgaliojimus 2023 m., bus galima užtikrinti skaidrumą ir atskaitomybę, o tai naujoji Taryba galėtų įrodyti, pavyzdžiui, paskelbdama viešą pareiškimą dėl valdymo principų, taip pat nuolat kolektyviai patvirtindama pagrindines Tarybos pozicijas.

Teismų inspekcija

2018 m. BTM rekomendacija. Aukščiausiajai teisėjų tarybai nedelsiant paskirti laikinąją Teismų inspekcijos valdymo grupę, o per tris mėnesius konkurso tvarka – naują šios inspekcijos valdymo grupę.

2021 m. BTM ataskaitoje padaryta išvada, kad dar reikia spręsti struktūrines problemas, susijusias su Teismų inspekcija, be kita ko, atsižvelgiant į 2021 m. gegužės mėn. Europos Teisingumo Teismo sprendimą⁸⁵. 2022 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitoje dar kartą išreikštas susirūpinimas dėl plačių vyriausiojo teismo inspektoriaus įgaliojimų ir nepakankamos jo atskaitomybės. Šios problemos apėmė klausimus, susijusius su valdžios koncentracija vyriausiojo inspektoriaus ir jo pavaduotojo rankose, didele inspektoriaus iškeltų ir teismo vėliau atmetų bylų dalimi ir galiausiai su apribojimais, taikomais Aukščiausiosios teisėjų tarybos vykdomai priežiūrai⁸⁶. Kilo klausimų, ar teisingumo srities įstatymų nuostatos dėl Teismų inspekcijos vadovybės skyrimo ir jos atskaitomybės suteikia pakankamų garantijų ir ar jomis užtikrinama tinkama pusiausvyra tarp teisėjų, prokurorų ir Aukščiausiosios teisėjų tarybos. ESTT nagrinėjamas prašymas priimti prejudicinį sprendimą dėl klausimo, ar vyriausiajam inspektoriui suteikti platūs įgaliojimai atitinka teismų nepriklausomumo reikalavimus⁸⁷.

2022 m. spalio mėn. priimtu Įstatymu dėl Aukščiausiosios teisėjų tarybos iš esmės pakeista su Teismų inspekcija susijusi teisės aktų sistema. Į jį įtrauktos kelios nuostatos, kuriomis siekiama ištaisyti Teismų inspekcijos atskaitomybės trūkumą ir vyriausiojo inspektoriaus įgaliojimų koncentraciją. Vyriausiojo inspektoriaus įgaliojimus atsveria naujai įsteigta valdyba, turinti keletą įgaliojimų užtikrinti tinkamą atsvarą. Jos vaidmuo apims sprendimus dėl Teismų inspekcijos organizavimo ir veiklos, tikrinimo darbų atlikimo ir paskyrimų konkursų. Vyriausiojo inspektoriaus įgaliojimas skirti vyriausiąjį inspektoriaus pavaduotoją perduodamas Aukščiausiosios teisėjų tarybos plenumui, kuris vadovausis objektyvesniais

⁸⁵ 2021 m. gegužės 18 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Asociația „Forumul Judecătorilor Din România“ ir kt.*, sujungtos bylos C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-294/19, C-355/19 ir C-379/19, ECLI:EU:C:2021:393, 207 punktas.

⁸⁶ Naujausioje Rumunijos pažangos ataskaitoje pagal BTM (COM(2021) 370 *final*) pažymima, kad tebėra atvejų, kai tarnybinio nusižengimo tyrimai ir griežtos sankcijos teisėjams, kritikuojantiems teisminių institucijų veiksmingumą ir nepriklausomumą, kelia susirūpinimą. Neseniai tokį susirūpinimą sukėlė tai, Teismų inspekcija pradėjo drausminę procedūrą prieš Piteščio apeliacinio teismo teisėją, iš esmės dėl to, kad jis, atsižvelgdamas į 2021 m. gegužės mėn. Teisingumo Teismo sprendimą, nusprendė netaikyti teisės aktų, kuriais įsteigiamas SIJ. 2022 m. balandžio 14 d. sprendimu Aukščiausioji teisėjų taryba galiausiai atmetė drausminę nuobaudą.

⁸⁷ C-817/21, *R.I. prieš Inspekția Judiciară, N.L.*

kriterijais. Panašiai bus ir teismo inspektorių atveju, kuriuos vyriausiasis inspektorius skirs remdamasis konkursu, kurį surengs atitinkamas Aukščiausiosios teisėjų tarybos skyrius, talkinant Nacionaliniam teisėjų institutui. Šiuos konkursus anksčiau rengdavo pati Teismų inspekcija. Buvo patikslintos konkursų rengimo taisyklės, be kita ko, susijusios su atrankos kriterijais ir atrankos komisijų sudėtimi. Nustatytos naujos taisyklės, kuriomis reglamentuojamos bet kokios interesų konflikto situacijos, su kuriomis susiduria vyriausiasis inspektorius, kuris dabar taip pat turės pasiūlyti valdančiajai tarybai stebėsenos grupių sudėtį, užuot tiesiogiai pats dėl jos nusprenddamas. Likęs susirūpinimą keliantis klausimas susijęs su galimybe vyriausiajam inspektoriui panaikinti sprendimą nutraukti bylą arba bet koki inspektoriaus sprendimą, priimtą atlikus preliminarų tyrimą. Reikės stebėti šios taisyklės praktinį taikymą ir esamų apsaugos priemonių⁸⁸ veiksmingumą.

Kaip nurodyta 2021 m. BTM ataskaitoje, anksčiau vyriausiojo inspektoriaus vykdyta atranka ir paskyrimas kėlė nesutarimų. Atrodo, kad 2022 m. liepos mėn. vykęs naujo Teismų inspekcijos vadovo paskyrimo procesas buvo sąžiningesnis, net jei paraišką pateikė tik vienas kandidatas. Naujuoju teisės aktu taip pat reglamentuojamas vyriausiojo inspektoriaus ir vyriausiojo inspektoriaus pavaduotojų skyrimas, suteikiant Aukščiausiajai teisėjų tarybai didesnius priežiūros įgaliojimus ir įtraukiant Nacionalinį teisėjų institutą į Teismų inspekcijos narių priėmimo į darbą konkursus. Vyriausiojo inspektoriaus atšaukimo procedūra taip pat buvo pakeista, pereinant nuo reikalavimo, kad sprendimas būtų priimtas per Aukščiausiosios teisėjų tarybos plenarinio posėdį, kuriame dalyvauja visi Tarybos nariai, prie procedūros, kurią gali inicijuoti penki Aukščiausiosios teisėjų tarybos nariai arba Teismų inspekcijos generalinė asamblėja. Todėl taip užtikrinta Teismų inspekcijos vadovybės nepriklausomumo, atskaitomybės ir stabilumo pusiausvyra turės būti toliau praktiškai stebima.

2021 ir 2022 m. Aukščiausiosios teisėjų tarybos užregistruotų drausminių priemonių⁸⁹ skaičius išliko iš esmės stabilus. Tačiau tebėra atvejų, kai tarnybinių nusižengimų tyrimai ir su jais susijusios sankcijos, skirtos teisėjams, regis, yra susiję su kritiškų nuomonių teisinės valstybės klausimais reiškimu. Tokius tyrimus Teismų inspekcija pradėjo *ex officio* arba Aukščiausiosios teisėjų tarybos prašymu⁹⁰. ESTT aiškiai nurodė, kad teismų nepriklausomumui galėtų būti pakenkta, jei taikant drausminę tvarką būtų nukrypta nuo jos teisėtų tikslų ir ja būtų naudojamosi siekiant vykdyti politinę teismų sprendimų kontrolę arba daryti spaudimą teisėjams⁹¹. Be 2022 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitoje nurodytų bylų, kiti prieš teisėjus nukreipti drausminių nusižengimų tyrimai buvo suvokiami kaip tam tikras spaudimas ir kerštas už skirtas bausmes, visų pirma su aukšto lygio korupcija susijusiose bylose⁹².

⁸⁸ Vyriausiasis inspektorius gali panaikinti tokius sprendimus tik vieną kartą ir privalo nurodyti pagrįstus motyvus.

⁸⁹ 2021 m. teisėjams nustatytos 24 drausminės priemonės, o prokurorams – 13, 2022 m. teisėjams nustatytos 26 drausminės priemonės, o prokurorams – 6. Tarp teisėjams skirtų sankcijų – įspėjimai, laikinas nušalinimas nuo pareigų, mėnesinių darbo išmokų sumažinimas, pareigų pažeminimas, o teisėjų atveju – atleidimas iš teisėjo pareigų. Prokurorams buvo pateikti tik įspėjimai.

⁹⁰ Daugiau informacijos žr. 2022 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitos konkrečiai šaliai skirtame skyriuje dėl Rumunijos.

⁹¹ 2021 m. liepos 15 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką* (Teisėjams taikoma drausminė tvarka), C-791/19, ECLI:EU:C:2021:596, 138 punktą, ir 2021 m. gruodžio 21 d. sprendimo *Euro Box Promotion e. a.*, sujungtos bylos C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 ir C-840/19, ECLI:EU:C:2021:1034, 239 punktą.

⁹² Du teisėjai išreiškė susirūpinimą dėl to, kad per pastaruosius mėnesius buvo pradėti penki tarnybinių nusižengimų tyrimai, teigdami, kad bylos buvo pradėtos atsakovų prašymu, siekiant užginčyti teismo sprendimo esmę, arba jas pradėjo *ex officio* Teismų inspekcija.

Nors viešos informacijos apie drausmines bylas Teismų inspekcijoje pastaruosius trejus metus trūko⁹³, Aukščiausiosios teisėjų tarybos sprendimas anonimizuota forma skelbti galutinius sprendimus dėl drausminių priemonių ir informaciją apie etikos kodekso pažeidimus portale, kuriuo gali naudotis tik teisėjai, padėjo užtikrinti didesnę nuspėjamumą ir skaidrumą.

Ši 2018 m. rekomendacija tapo nebeaktuali. Naujoji Teismų inspekcijos vadovybė dabar turi galimybę užtikrinti, kad tarnybinių nusižengimų tyrimai nebebūtų naudojami kaip priemonė daryti spaudimą teisėjų ir prokurorų veiklai, laikantis ESTT praktikos. Komisija toliau nagrinės praktinį veikimą rengdama teisinės valstybės principo taikymo ataskaitas.

Remiantis pirmo orientacinio tikslo analize, apskritai galima laikyti, kad rekomendacijos yra tinkamai įgyvendintos, o stebėseną gali būti tęsiama vykstant metinės teisinės valstybės principo taikymo ataskaitos ciklui. Komisija palankiai vertina Rumunijos Vyriausybės įsipareigojimus tęsti reformas, kuo labiau atsižvelgiant į Venecijos komisijos rekomendacijas ir užbaigiant naujų baudžiamųjų kodeksų priėmimo procesą. Rumunija yra visapusiškai įsipareigojusi bendradarbiauti su Komisija vykstant metinės teisinės valstybės principo taikymo ataskaitos ciklui. Taikant šią stebėsenos sistemą jau pradėta išsamiai stebėti daugelį pagal BTM nagrinėjamų klausimų, pavyzdžiui, dėl tvarkos, pakeičiančios Specialųjį teisėjų pažeidimų tyrimo skyrių, ir Teismų inspekcijos veikimo, taip pat dėl platesnės teisingumo srities įstatymų ir baudžiamųjų kodeksų teisinės sistemos ir Aukščiausiosios teisėjų tarybos veiklos. Toliau įgyvendinti atitinkamas reformas gali padėti įsipareigojimai pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę ir tolesnės galimybės gauti paramą pagal kitas atitinkamas ES programas, visų pirma techninės paramos priemonę.

2.2. Antras orientacinis tikslas. Tarnybinės etikos sistema ir Nacionalinė tarnybinės etikos agentūra

2021 m. BTM ataskaitoje padaryta išvada, kad 2019 m. nustatyta rizika, kad pakeitus tarnybinės etikos taisykles gali būti žengtas žingsnis atgal, sumažėjo ir kad esama vilčių teikiančių ženklų, kad naujoji teisėkūros institucija galės nustatyti aiškų būdą, kaip užtikrinti Nacionalinės tarnybinės etikos agentūros (ANI) ir tarnybinės etikos teisės aktų sistemos tvarumą.

ANI toliau atlieka interesų nesuderinamumo, interesų konfliktų ir nepagrįsto praturtėjimo atvejų tyrimą, o rezultatai tebėra teigiami⁹⁴. Kaip nurodyta 2022 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitoje, ANI įvyko keletas teigiamų pokyčių. 2021 m., po daugiau kaip pusantų metų veiklos neturint pirmininko, Nacionalinės tarnybinės etikos tarybos siūlymu buvo paskirtas naujas ANI pirmininkas⁹⁵.

⁹³ <https://www.inspectiajudiciara.ro/ro-ro/page/comunicate-de-presa>.

⁹⁴ Nuo 2021 m. birželio 1 d. iki 2022 m. rugsėjo 30 d. ANI išanalizavo daugiau kaip 1 700 bylų ir nustatė 218 tarnybinės etikos pažeidimo incidentų: 120 interesų nesuderinamumo atvejų, 81 administracinio interesų konflikto atvejį ir 17 nepagrįsto praturtėjimo atvejų. Tarnybinės etikos inspektoriai nustatė 68 atvejus, susijusius su galimomis nusikalstamomis veikomis, ir perdavė juos toliau tirti kompetentingiems organams.

⁹⁵ Naujasis pirmininkas nuo 2017 m. ėjo pirmininko pavaduotojo pareigas. Pirmininko pavaduotojo atrankos procedūra buvo pradėta 2022 m. rugsėjo mėn. (po pirmojo nesėkmingo anksčiau šiais metais vykusio etapo) ir turėtų būti baigta iki metų pabaigos. ANI pirmininkas pažymėjo, kad kvalifikuoti kandidatai mažai

Tai, kad turto ir interesų deklaracijos nuo 2022 m. turi būti pildomos elektroniniu būdu ir viešai skelbiamos internete, padidino skaidrumą ir palengvino ANI darbą⁹⁶. 2022 m. gegužės mėn. ANI pradėjo rengti ne tik mokymo kursus, bet ir teikti elektroninio pagalbininko turto ir interesų deklaracijų klausimais (angl. *e-DAI Assistant*), t. y. pokalbių roboto, kuris padeda žmonėms veiksmingai naudotis platforma, paslauga. ANI taip pat kuria savo priemones, skirtas įtartinoms turto ir interesų deklaracijoms nustatyti pagal rizikos rodiklius, ir ketina glaudžiau bendradarbiauti su Nacionaline areštuoto turto valdymo agentūra (ANABI)⁹⁷.

BTM ataskaitose pažymima, kad ANI veiksmingumą riboja poreikis modernizuoti ir toliau didinti tarnybinės etikos teisinės sistemos aiškumą, siekiant užtikrinti jos stabilumą ir tvarumą. Nacionaliniame ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane Rumunija įsipareigojo užtikrinti, kad iki 2024 m. pradėtų galioti konsoliduotas įstatymas dėl tarnybinės etikos⁹⁸. Tęsdama šį darbą ANI bendradarbiauja su Teisingumo ministerija ir kitais partneriais, ir tikisi, kad jis bus baigtas iki 2023 m. vidurio⁹⁹. Konsolidavus įstatymus dėl tarnybinės etikos, interesų nesuderinamumo ir interesų konfliktų, būtų galima atsižvelgti į teismų praktiką ir korupcijos prevencijos politiką bei sukurti tvirtą pagrindą ateičiai.

ANI toliau veiksmingai dirba ir imasi veiksmų, kad pagerintų savo valdymą, priemones ir metodus. Jau vyksta darbas siekiant parengti išsamią tarnybinės etikos teisės aktų sistemą, kuri turi būti priimta 2023 m., o tai yra galimybė toliau remti ANI darbą ir užtikrinti aiškumą bei stabilumą, kurių reikia, kad būtų galima veiksmingai išaiškinti ir nagrinėti nesuderinamumo, interesų konfliktų ir nepagrįsto praturtėjimo atvejus. Naujieji teisės aktai patenka į Rumunijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano taikymo sritį, o jų praktinis įgyvendinimas – į Komisijos stebėsenos, vykdomos rengiant teisinės valstybės principo taikymo ataskaitas, taikymo sritį.

Sistema PREVENT

2017 m. rekomendacija. Užtikrinti, kad sistema PREVENT pradėtų veikti. Nacionalinė tarnybinės etikos agentūra ir Nacionalinė viešųjų pirkimų agentūra turėtų teikti ataskaitas apie viešųjų pirkimų procedūrų ex ante patikras ir tolesnius veiksmus, įskaitant ex post patikras, taip pat apie nustatytus interesų konfliktų arba korupcijos atvejus ir organizuoti viešus debatus, kuriuose galėtų pasisakyti Vyriausybė, vietos valdžios institucijos, teisminės institucijos ir pilietinė visuomenė.

Nuo 2017 m. sistema PREVENT taikoma tam, kad būtų išvengta interesų konfliktų viešųjų pirkimų procedūrose, nustatant *ex ante* tikrinimo mechanizmą. Tai padeda perkančiosioms organizacijoms išspręsti galimas problemas prieš skiriant sutartį.

susidomėjo (paraišką pateikė tik vienas kandidatas), be kita ko, dėl šiai pareigybei taikomų darbo užmokesčio sąlygų.

⁹⁶ Iki 2022 m. rugsėjo 30 d. e-DAI portale buvo paskelbta apie 10,7 mln. turto ir interesų deklaracijų (<http://declaratii.integritate.eu/>).

⁹⁷ Informacija, gauta iš ANI per vizitą į Rumuniją 2022 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitos rengimo tikslais.

⁹⁸ Rumunijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano dalyje, kurioje aptariama 431 tarpinė reikšmė, teigiama: „Įsigalioja konsoliduoti tarnybinės etikos įstatymai. Tarnybinės etikos teisės aktai atnaujinami remiantis išankstiniu tarnybinės etikos įstatymų vertinimu ir analize, kartu atliekant pirminį norminių aktų grupavimą. Antrajame projekto etape galiojantys įstatymai turi būti suvienodinti ir atnaujinti arba pasiūlyti nauji norminiai aktai.“

⁹⁹ Šiuo metu ANI atlieka išsamią esamų tarnybinės etikos taisyklių, tarptautinių standartų ir geriausios patirties kitose valstybėse narėse apžvalgą. Ji bus baigta iki 2022 m. pabaigos, o jos rezultatai bus remiamasi rengiant naują konsoliduotą teisės aktą.

2021 m. BTM ataskaitoje patvirtinti teigiami sistemos PREVENT rezultatai, o ANI patvirtino jos tolesnį veiksmingumą. Siekiant nustatyti galimus interesų konfliktus, nuo 2021 m. birželio 1 d. iki 2022 m. rugsėjo mėn. pabaigos sistemoje PREVENT buvo peržiūrėta beveik 20 000 viešųjų pirkimų procedūrų, įskaitant daugiau kaip 3 700 procedūrų, susijusių su ES lėšomis. Jose dalyvavo daugiau kaip 2 600 perkančiųjų organizacijų ir beveik 16 000 įmonių. Tarnybinės etikos inspektoriai pateikė 24 išpėjimus dėl tarnybinės etikos, susijusių su 97 mln. EUR vertės procedūromis. Visais atvejais, apie kuriuos pranešta sistemoje, perkančiosios organizacijos pašalino galimų interesų konfliktų priežastis: buvo du atvejai, kai Nacionalinei viešųjų pirkimų agentūrai buvo pranešta apie galimą pažeidimą. Šie rezultatai patvirtina 2021 m. BTM ataskaitos išvadą, kad ši rekomendacija įgyvendinta.

Rekomendacija dėl sistemos PREVENT buvo įgyvendinta jau 2018 m., o tolesni teigiami jos taikymo rezultatai byloja apie jos tvarumą.

Tolesni veiksmai dėl teismo sprendimų, susijusių su Parlamento nariais

2017 m. rekomendacija. Parlamentas turėtų skaidriai priimti sprendimus, kai kalbama apie tolesnius veiksmus, susijusius su galutiniais ir neatšaukiamais jo nariams skirtais sprendimais dėl interesų nesuderinamumo, interesų konfliktų ir nepagrįsto praturtėjimo.

Ankstesnėse BTM ataskaitose atkreiptas dėmesys į tai, kad sankcijos Parlamento nariams, kurie, kaip nustatyta, užsiima nesuderinama veikla arba kuriems kyla interesų konfliktas, nustatytos remiantis galutiniu teismo sprendimu, priimtu atsižvelgiant į ANI ataskaitą, buvo taikomos pavėluotai ir akivaizdžiai nenuosekliai. Jose atkreiptas dėmesys į galimą nevienodą taisyklių aiškinimą, visų pirma tais atvejais, kai tarnybinės etikos pažeidimo incidentas įvyko turint ankstesnį mandatą ar einant ankstesnes pareigas, ir nurodyta, kad reikia aiškumo. 2020 ir 2021 m. Aukštasis Kasacinis Teisingumo Teismas patikslino įstatymų aiškinimą. Teismas nusprendė, kad sankcija taikoma net tuo atveju, jei interesų nesuderinamumas yra susijęs su ankstesniu mandatu, ir kad trejų metų senaties terminas turėtų reikšti tai, jog ANI turi užbaigti tyrimą per trejus metus nuo to laiko, kai tapo žinomi faktai, iš kurių galima spręsti, kad esama interesų konflikto ar nesuderinamumo (o ne tai, kad praėjus trejiems metams sankcija netaikoma)¹⁰⁰.

Nuo 2021 m. buvo vienas atvejis, kai ANI nustatė, kad vienas senatorius vykdė nesuderinamas funkcijas. Minėtas asmuo greitai atsistatydino iš viešųjų pareigų, nepaisant to, kad ANI sprendimas buvo apskūstas Teisingumo Teisme. Tokių atvejų, kai būtų reikėję patikrinti su galutiniais teismo sprendimais susijusių sprendimų priėmimo proceso Parlamente skaidrumą, nepasitaikė.

2021 m. BTM ataskaitoje pateiktas teigiamas vertinimas, pagrįstas aktyviu bendradarbiavimu, stebėtu naujojo Parlamento darbo pradžioje, patvirtinamas, todėl ši rekomendacija gali būti laikoma įvykdyta. Komisija toliau stebės Parlamento tolesnius veiksmus, susijusius su galutiniais ir neatšaukiamais jo nariams skirtais sprendimais dėl interesų nesuderinamumo, interesų konfliktų ir nepagrįsto praturtėjimo, remdamasi teisinės valstybės principo taikymo ataskaitomis.

Remiantis antro orientacinio tikslo analize, visos rekomendacijos gali būti laikomos tinkamai įvykdytomis. Komisija teisinės valstybės principo taikymo ataskaitose toliau nagrinės pokyčius, susijusius su tarnybinės etikos sistema ir jos įgyvendinimu. Tarnybinės

¹⁰⁰ AKTT 2020 m. lapkričio 16 d. sprendimas ir AKTT 2021 m. kovo 19 d. sprendimas 1/2021.

etikos teisinės sistemos konsolidavimas taip pat yra Rumunijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano tarpinė reikšmė¹⁰¹.

2.3. Trečias orientacinis tikslas. Kova su aukšto lygio korupcija

Nacionalinis kovos su korupcija direktoratas ir kova su aukšto lygio korupcija

Didžiausią susirūpinimą, kad 2017 m. sausio mėn. pateiktas teigiamas trečio orientacinio tikslo įgyvendinimo vertinimas nebeatspindi padėties Rumunijoje, kėlė korupcija. Vis dėlto 2021 m. ataskaitoje buvo galima pažymėti, kad padėtis pagerėjo davus naują postūmį Nacionaliniam kovos su korupcija direktoratui ir užtikrinus institucinį jo stabilumą. Teigiama tendencija, susijusi su korupcijos tyrimų ir jos atveju taikomų sankcijų veiksmingumu, buvo patvirtinta 2022 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitoje.

Nuo paskutinės BTM ataskaitos paskelbimo iki 2022 m. spalio mėn. pabaigos DNA perdavė teismui 451 aukšto lygio korupcijos bylą, o su šiomis bylomis buvo susiję iš viso 1 067 kaltinamieji. Tai buvo tuo metu pareigas ėję arba buvę ministrai, pavaduotojai, senatoriai arba asmenys, einantys aukšto lygio politines ar viešąsias pareigas vietos administracijoje. Per tą patį laikotarpį teismai priėmė sprendimą dėl 564 kaltinamųjų galutinio apkaltinamojo nuosprendžio bylose, už kurias atsakingas DNA, ir nurodė konfiskuoti beveik 24 mln. EUR vertės turtą. Po galutinių teismo sprendimų DNA bylose valstybiniai subjektai įgijo teisę susigrąžinti daugiau kaip 43 mln. EUR žalai atlyginti. Šie rezultatai patvirtina 2021 m. pastebėtą teigiamą tendenciją.

Nepaisant to, kovojant su aukšto lygio korupcija vis dar susiduriama su veiklos problemomis. Įdarbinimo procesas pasirodė esąs sudėtingas, nors pastebėtas tam tikras pagerėjimas, susijęs su prokurorų darbo vietų DNA užimtumo rodikliu, kuris, remiantis Komisijai pateiktais duomenimis, dabar siekia 78 proc. lygį. Nustatyta, kad didelio darbo stažo reikalavimas yra pagrindinė priežastis, dėl kurios buvo pateikta nedaug paraiškų esamoms laisvoms darbo vietoms užimti¹⁰². Vis dėlto, kadangi Konstitucinis Teismas paskelbė, kad įstatymas, kuriuo darbo stažo reikalavimas sumažinamas iki septynerių metų, prieštarauja Konstitucijai¹⁰³, peržiūrėtuose teisingumo srities įstatymuose darbo stažo reikalavimas skiriant eiti pareigas DNA nėra pakeistas, o yra nustatytas reikalavimas dėl dešimties metų darbo stažo ir dėl trejų metų privalomo mokymo Nacionaliniame teisėjų institute¹⁰⁴. Atsižvelgiant į tai, kad DNA trūksta prokurorų, svarbios priemonės tebėra delegavimas, komandiravimas ir perkėlimas¹⁰⁵. Taip pat manoma, kad pakeitimai, padaryti priėmus naujus teisingumo srities įstatymus, susijusius su eilinių prokurorų įdarbinimo DNA procedūra, kurią dabar vykdo ne Aukščiausioji teisėjų taryba, o DNA, taip pat padeda siekti šio tikslo. Spręsti DNA veiklos

¹⁰¹ 431 tarpinė reikšmė „Tarnybinės etikos srities teisinės sistemos vertinimas ir atnaujinimas“.

¹⁰² Kaip pripažinta Rumunijos atsakymuose, pateiktuose rengiant teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 27, ir Nacionalinio kovos su korupcija direktorato (DNA) 2021 m. veiklos ataskaitoje, p. 8.

¹⁰³ 2021 m. liepos 14 d. Konstitucinio Teismo sprendime Nr. 514. Teismas teigė, kad, kadangi DNA yra specializuotas prie AKTT veikiančios prokuratūros padalinys, jos prokurorų darbo stažas turėtų būti toks pat, kaip ir prie AKTT veikiančios prokuratūros prokurorų (12 metų). DNA ir DIICOT teigė, kad darbui prokuratūros struktūroje reikalingas darbo stažas nėra numatytas konstitucinėje teisėje, ir nurodė praktines priežastis, dėl kurių darbo stažas sutrumpintas iki 7 metų.

¹⁰⁴ Dėl pereinamojo laikotarpio nuostatos trejų metų mokymo laikotarpio įtraukimas apskaičiuojant stažą atidedamas iki 2026 m. Trumpuoju laikotarpiu tai galėtų padėti padidinti DNA darbo vietų užimtumo lygį.

¹⁰⁵ 2022 m. pavasarį keturiolikoje iš 145 užimtų DNA darbo vietų dirbo deleguotieji prokurorai (10 proc. darbuotojų). Naujajame įstatyme dėl teisėjų statuto nenumatytas joks darbuotojų iš DNA ir (arba) DIICOT delegavimas; tačiau į DNA ir (arba) DIICOT galima komandiruoti darbuotojus iš kitų prokuratūrų (vieną kartą ne ilgesniam nei vienu metų laikotarpiui).

problemas, be kita ko, susijusias su prokurorų įdarbinimu, rekomenduojama 2022 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitoje, o Rumunijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane numatytas įsipareigojimas iki 2023 m. birželio 30 d. padidinti DNA darbo vietų užimtumo lygį iki 85 proc.¹⁰⁶

SIJ panaikinimas (taip pat žr. pirmą orientacinį tikslą) yra ypač svarbus kovojant su aukšto lygio korupcija. ESTT pažymėjo, kad SIJ atveju dėl kompetencijos atlikti sudėtingų korupcijos bylų tyrimus trūkumo, nepakankamų žmogiškųjų išteklių ir didelio darbo krūvio gali kilti vėlavimų rizika ir sumažėti bylų nagrinėjimo veiksmingumas¹⁰⁷. DNA neatgavo kompetencijos tirti korupcijos atvejus teismų sistemoje, nors Venecijos komisija¹⁰⁸ ir generalinis prokuroras¹⁰⁹ išreiškė nuomonę, kad mažai tikėtina, jog naujoji struktūra būtų tinkamesnė tirti teisėjų ir prokurorų įtarimus korupcija nei tokia specializuota prokuratūra kaip DNA. Nuo SIJ panaikinimo praėjo vos keli mėnesiai, tad dar per anksti vertinti, ar naujoji struktūra gali veiksmingai vykdyti baudžiamąjį persekiojimą už teisminių institucijų darbuotojų padarytus korupcijos nusikaltimus¹¹⁰. Dar vienas svarbus rūpestį kėlęs klausimas, susijęs su SIJ, buvo nepakankamai aiškus bylų paskirstymas tarp DNA ir SIJ ir visų pirma visų korupcijos bylų perėmimas iš DNA, jei jos susijusios su teisėju ar prokuroro. Naujuoju įstatymu siekiama apriboti sujungtų bylų nagrinėjimą tik tais atvejais, kai „dėl gero baudžiamojo persekiojimo proceso byla negali būti nagrinėjama atskirai“¹¹¹. Jei ši nuostata būtų tinkamai įgyvendinta, ji galėtų padėti užkirsti kelią anksčiau pastebėtam kovos su korupcija tyrimų sutrikdymui¹¹². Iki šiol nepranešta apie jokių incidentus ir neužregistruota nė vieno atvejo, kai būtų reikėję arbitražo dėl kompetencijos su DNA. Į 2022 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą įtraukta rekomendacija, kurioje pabrėžiamas naujosios sistemos poveikis teisminių institucijų korupcijos nusikaltimų tyrimui ir baudžiamajam persekiojimui.

Užsitęsęs baudžiamųjų kodeksų peržiūros procesas (žr. pirmą orientacinį tikslą) turėjo įtakos kovai su korupcija. Dviem Konstitucinio Teismo sprendimais buvo nutrauktas baudžiamasis procesas prieš nacionalinius politikus iškeltose korupcijos bylose, paskelbiant niekiniais teismo sprendimus, grindžiamus teismų kolegijų sudėties klausimu¹¹³. Be to, po to, kai buvo

¹⁰⁶ Rumunijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano 429 tarpinė reikšmė.

¹⁰⁷ Kaip pažymėta 2021 m. gegužės 18 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Asociația „Forumul Judecătorilor Din România“ ir kt.*, sujungtos bylos C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-294/19, C-355/19 ir C-379/19, EU:C:2021:393, 221–222 punktuose.

¹⁰⁸ Savo 2022 m. nuomonėje Venecijos komisija rekomendavo atkurti specializuotų prokuratūrų (DNA ir DIICOT) kompetenciją taip pat tirti į jų kompetencijos sritį patenkančias teisėjų ir prokurorų nusikalstamas veikas ir vykdyti baudžiamąjį persekiojimą už jas, pažymėdama, kad „[SIJ] panaikinimo tikslas turėtų būti užtikrinti didesnį teisėjų ir prokurorų padarytų nusikalstamų veikų, visų pirma korupcijos nusikaltimų, tyrimo ir baudžiamojo persekiojimo už juos veiksmingumą. Nėra tikėtina, kad prie AKTT ir apeliacinių teismų įsteigtų prokuratūrų lygmeniu veikianti iš nespacializuotų prokurorų sudaryta struktūra galės geriau atlikti teisėjų ir prokurorų kaltinimų korupcija tyrimus nei esanti specializuota baudžiamojo persekiojimo tarnyba DNA.“ (žr. Venecijos komisijos nuomonės dėl įstatymo, kuriuo panaikinamas Teisminių institucijų pareigūnų padarytų nusikalstamų veikų tyrimo skyrius, projekto (CDL-AD(2022)003 37 punktą).

¹⁰⁹ Generalinio prokuroro rašytinis pareiškimas, gautas per vizitą į šalį rengiant 2022 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą.

¹¹⁰ Taip pat žr. pirmam orientaciniam tikslui skirtą dalį, kurioje aprašytas dabartinis darbo tikslas išnagrinėti dar neišnagrinėtas bylas ir nustatyti bylų nagrinėjimo eiliškumą.

¹¹¹ Naujojo įstatymo 3 straipsnio 5 dalis. Jei dvi prokuratūros nesutaria, generalinis prokuroras nusprendžia, ar bylos lieka sujungtos.

¹¹² Iki šiol DNA nepranešė apie jokių su šiuo klausimu susijusių incidentus.

¹¹³ Rumunijos Konstitucinio Teismo sprendimai Nr. 685/2018 ir 417/2019. Konstitucinis Teismas nusprendė, kad narių *de jure* skyrimo į AKTT penkių teisėjų kolegijas praktika prieštarauja taisyklei, pagal kurią reikalaujama, kad visi nariai būtų išrenkami burtų keliu. Jis taip pat nusprendė, kad AKTT nesukūrė

priimtas ESTT sprendimas¹¹⁴, 2022 m. balandžio mėn. AKTT paliko galioti laisvės atėmimo bausmės didelio atgarsio sulaukusioje 2018 m. byloje, kurios vykdymas buvo sustabdytas remiantis tuo, kad teismo sudėtis buvo neteisėta¹¹⁵. 2022 m. gegužės mėn. AKTT priėmė sprendimą kitoje didelio atgarsio sulaukusioje byloje, įgyvendindamas minėtą ESTT sprendimą nepaisyti Konstitucinio Teismo jurisprudencijos dėl teisėjų kolegijų sudėties teisėtumo, ir nuteisė pagrindinį kaltinamąjį už kyšininkavimą, paskirdamas jam laisvės atėmimo bausmę¹¹⁶.

Kaip nurodyta pirmiau, tai, kad nebuvo imtasi teisėkūros veiksmų reaguojant į Konstitucinio Teismo sprendimą dėl senaties termino, turėjo didelį poveikį nagrinėjamos bylos. Tai ypač pasakytina apie korupcijos bylas¹¹⁷. Remiantis DNA paskelbtais skaičiavimais, iš viso galėtų būti nutrauktos 557 baudžiamosios bylos, pagal kurias vykdomas baudžiamasis persekiojimas arba kurios nagrinėjamos teismuose¹¹⁸. Nors tikslią žalą reikėtų įvertinti kiekvienu konkrečiu atveju, DNA apskaičiuota žala šiais atvejais siekia apie 1,2 mlrd. EUR, o bendra žalos dėl kyšininkavimo ir prekybos poveikiu suma – apie 150 mln. EUR. Nors galimybių susigrąžinti tam tikrą žalą pagal civilinę teisę tebėra, baudžiamojo proceso nutraukimas tokiais dažniais korupcijos bylų atvejais gali turėti didelį poveikį pastangoms kovoti su aukšto lygio korupcija, o Komisija atidžiai stebės jo faktinius padarinius ir galimus rizikos mažinimo veiksmus, be kita ko, atsižvelgdama į ESTT sprendimą, kad pagal ES teisę draudžiama taikyti nacionalines taisykles arba nacionalinę praktiką, panašią į Konstitucinio Teismo praktiką, jei dėl to gali kilti sisteminė nebaudžiamumo už Sąjungos finansiniams interesams kenkiančius korupcijos nusikaltimus ar sukčiavimo veiksmus rizika¹¹⁹. Pavojus, kad tūkstančiai kaltinamųjų išvengs baudžiamosios atsakomybės, sukėlė Rumunijoje didelę kritikos bangą.

Nuo paskutinės 2021 m. BTM ataskaitos paskelbimo buvo pranešama apie pasikartojančius baudžiamąsias bylas nagrinėjančių kolegijų sudėties pakeitimų atvejus. Todėl, kai apeliacinę kolegiją sudaro du teisėjai ir vienas jų pakeičiamas, atleidžiama visa kolegija, o visas įrodymų administravimo procesas turi būti pradėtas iš naujo. Dėl to susidaro kritinė padėtis nagrinėjant bylas, kurioms 2023 m. pradžioje sueis senaties terminas. Generalinis prokuroras pritarė sumanymui rezervuoti teisėjus, siekiant išvengti visos kolegijos išformavimo.

2021 ir 2022 m. pasiekta tolesnių teigiamų rezultatų, susijusių su aukšto lygio korupcijos tyrimo ir sankcijų taikymo veiksmingumu. Bus svarbu užtikrinti, kad šį veiksmingumą būtų galima tvariai išlaikyti (taip pat žr. pirmą orientacinį tikslą), be kita ko, stabilizuojant tinkamą baudžiamosios teisės sistemą ir atitinkamas teisingumo srities įstatymų nuostatas.

specializuotų trijų teisėjų kolegijų, kurios pirmąja instancija nagrinėtų korupcijos nusikaltimus. Dėl išsamesnės informacijos žr. 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitos konkrečiai šaliai skirtą skyriaus dėl teisinės valstybės padėties Rumunijoje p. 10.

¹¹⁴ 2021 m. gruodžio 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Euro Box Promotion e.a.*, sujungtos bylos C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 ir C-840/19.

¹¹⁵ 2022 m. balandžio 7 d. Aukščiausiojo Kasacinio Teisingumo Teismo sprendimas.

¹¹⁶ 2022 m. gegužės 10 d. Aukščiausiojo Kasacinio Teisingumo Teismo sprendimas byloje 105/1/2019.

¹¹⁷ Be korupcijos bylų, remiantis specializuotos prokuratūros, tiriančios terorizmo ir organizuoto nusikalstamumo bylas, skaičiavimu, DIICOT atsakomybei priklausančioje srityje būtų paveiktos iš viso 605 nagrinėjamos bylos, kurių bendra apskaičiuota finansinė žala viršija 1 mlrd. EUR. Su kitais nusikaltimais susijusių skaičiavimų generalinė prokuratūra nepateikė.

¹¹⁸ DNA, 2022 m. spalio 28 d. pranešimas spaudai, <https://www.pna.ro/comunicat.xhtml?id=11549>.

¹¹⁹ 2021 m. gruodžio 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Euro Box Promotion e.a.*, sujungtos bylos C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 ir C-840/19. Dėl išsamesnės informacijos žr. 2022 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitos konkrečiai šaliai skirtą skyriaus dėl teisinės valstybės padėties Rumunijoje, p. 14.

Bendra sistema ir tai, kaip Rumunija toliau spręs Nacionalinio kovos su korupcija direktorato veiklos uždavinius, kurie yra būtini siekiant išlaikyti nuolatinės pažangos tvarumą, bus atidžiai stebimi Komisijai vykdant stebėseną, kurios rezultatai apžvelgiami teisinės valstybės principo taikymo ataskaitoje.

Parlamento narių imuniteto panaikinimas

2017 m. BTM rekomendacija. Patvirtinti objektyvius kriterijus, kuriais remiantis būtų priimami ir grindžiami sprendimai panaikinti Parlamento narių imunitetą, siekiant padėti užtikrinti, kad imunitetas nebūtų naudojamas siekiant išvengti korupcijos nusikaltimų tyrimo ir patraukimo baudžiamojon atsakomybėn už juos. Vyriausybė taip pat galėtų apsvarstyti galimybę pakeisti įstatymą, nustatydama, kad ministrų imunitetas galioja tik tol, kol jie eina šias pareigas. Šioje srityje galėtų padėti Venecijos komisija ir Valstybių prieš korupciją grupė (GRECO). Parlamentas turėtų įdiegti sistemą, pagal kurią būtų reguliariai teikiamos ataskaitos apie jo rūmų priimtus sprendimus dėl prašymų panaikinti imunitetą, ir galėtų organizuoti viešus debatus, kuriuose galėtų pasisakyti Aukščiausioji teisėjų taryba ir pilietinė visuomenė.

Ši rekomendacija susijusi su Parlamento atskaitomybe už sprendimus dėl prokuratūros prašymų leisti taikyti prevencines priemones, pavyzdžiui, atlikti kratas arba taikyti areštą, ir dėl prašymų leisti atlikti su Parlamento nariu susijusį tyrimą, kai toks narys taip pat eina arba ėjo ministro pareigas. Dėl to, kad anksčiau Parlamento priimti sprendimai nebūdavo motyvuoti ir būta atvejų, kai Parlamentas neleido tęsti tyrimo, kilo abejonių dėl šių sprendimų objektyvumo.

2021 m. BTM ataskaitoje padaryta išvada, kad požiūris Parlamente plėtojosi teigiama linkme¹²⁰ ir kad ši tendencija tęsėsi. Nuo tada, kai buvo paskelbta paskutinė BTM ataskaita, buvo pateikti tik du DNA prašymai dėl imuniteto panaikinimo, kuriuos abu Parlamentas greitai patvirtino¹²¹. Be to, 2022 m. lapkričio 7 d. Senatas iš dalies pakeitė savo darbo tvarkos taisykles, kad nustatytų objektyvius kriterijus, pagal kuriuos priimami sprendimai dėl prašymų panaikinti parlamentinį imunitetą, atsižvelgiant į Deputatų Rūmuose jau taikomus principus¹²². Siekiant užtikrinti, kad būtų išlaikytas dabartinis požiūris, bus svarbu laikytis galiojančių taisyklių.

Parlamento atskaitomybė priimant sprendimus dėl prokuratūros prašymų leisti taikyti prevencines priemones ir prašymų leisti atlikti su Parlamento nariais susijusį tyrimą taip pat yra svarbi stebėsenos pagal BTM sritis. 2021 m. BTM ataskaitoje padaryta išvada, kad požiūris Parlamente pakito teigiama linkme, o neseniai Senato priimtas sprendimas nustatyti apibrėžtus objektyvius kriterijus, pagal kuriuos priimami sprendimai dėl prašymų panaikinti parlamentinį imunitetą, reiškia, kad abeji Rūmai nuolat taiko svarbias skaidrumo apsaugos priemones. Komisija toliau stebės pokyčius, vykdydama stebėseną, kurios rezultatai apžvelgiami metinėje teisinės valstybės principo taikymo ataskaitoje.

¹²⁰ 2019 m. Atstovų Rūmai iš dalies pakeitė savo darbo tvarkos taisykles, siekdami įtraukti konkrečią nuorodą į kriterijus, išdėstytus Venecijos komisijos ataskaitoje dėl Parlamento narių imuniteto tikslo ir atšaukimo. Savo 2021 m. kovo mėn. ataskaitoje GRECO pažymi, kad neoficialus reikalavimas prokuratūroms pateikti visą bylą, kai baudžiamojon atsakomybėn traukiamas ministras arba buvęs ministras, kuris taip pat yra Parlamento narys, regis, buvo panaikintas administraciniu raštu. GRECO RC4(2021).

¹²¹ Vienas prašymas buvo susijęs su leidimu atlikti kratą vieno Deputatų Rūmų nario atveju, o kitas – su leidimu atlikti baudžiamąjį tyrimą, susijusį su tuo metu pareigas ėjusiu ministru. Abu prašymai buvo pateikti Deputatų Rūmams.

¹²² <https://www.monitoruloficial.ro/Monitorul-Oficial--PI--1074--2022.html>.

Nuo 2021 m. su trečiu orientaciniu tikslu susijusioje srityje išlaikytas teigiamas pagreitis. Remiantis atlikta analize, visos rekomendacijos gali būti laikomos tinkamai įvykdytomis. Bus svarbu išlaikyti šiuos teigiamus rezultatus. Kaip ir kitų valstybių narių atveju, teisinės valstybės principo taikymo ataskaitoje stebima, kaip Rumunija toliau sprendžia likusius ir naujus uždavinius kovos su aukšto lygio korupcija srityje ir kaip ji įgyvendina ataskaitoje pateiktas rekomendacijas.

2.4. Ketvirtas orientacinis tikslas. Kova su visų lygmenų korupcija

Nuo to laiko, kai buvo pateikta 2021 m. birželio mėn. BTM ataskaita, Generalinė prokuratūra tęsė veiksmingą baudžiamąjį persekiojimą už korupciją ir jai prilyginamas nusikalstamas veikas¹²³. Tačiau žmoniškųjų išteklių trūkumas teisminėse institucijose¹²⁴ ir ribotas specialieji tyrimo metodams skirtų techninių priemonių prieinamumas Viešųjų reikalų ministerijai daro poveikį jos kompetencijai priklausančioms tyrimams. Vidaus reikalų ministerijos Generalinis kovos su korupcija direktoratas (DGA) tęsė savo darbą, glaudžiai bendradarbiaudamas su prokuratūra.

Nacionalinė kovos su korupcija strategija

2017 m. rekomendacija. Toliau įgyvendinti Nacionalinę kovos su korupcija strategiją laikantis 2016 m. rugpjūčio mėn. Vyriausybės nustatytų terminų. Teisingumo ministras turėtų įdiegti ataskaitų apie veiksmingą Nacionalinės kovos su korupcija strategijos įgyvendinimą teikimo sistemą (įskaitant statistinius duomenis apie tarnybinės etikos pažeidimus viešojo administravimo institucijose, išsamią informaciją apie drausmines procedūras bei sankcijas ir informaciją apie pažeidžiamose srityse taikytas struktūrines priemones).

2021 m. BTM ataskaitoje padaryta išvada, kad reikia imtis tolesnių veiksmų, susijusių su Nacionaline kovos su korupcija strategija, kad būtų užtikrintas veiksmingas įgyvendinimas ir sustiprinta korupcijos prevencija bei kova su ja pažeidžiamose srityse ir vietos lygmeniu.

2021 m. gruodžio mėn. Vyriausybė patvirtino naują 2021–2025 m. nacionalinę kovos su korupcija strategiją¹²⁵. Ją rengiant buvo remtasi EBPO atliktu vidaus vertinimu ir išorės auditu. EBPO vertinimo ataskaitoje pripažinta, kad Rumunija ėmėsi svarbių veiksmų, siekdama stiprinti kovos su korupcija ir tarnybinės etikos politiką, tačiau pažymėta, kad didelė problema yra politinės paramos svarbioms teisėkūros reformoms įgyvendinti trūkumas¹²⁶.

2021–2025 m. strategija įgyvendinama tinkamai. Daugiausia dėmesio skiriama nustatytoms prioritetinėms sritims, o gruodžio mėn. prasidės dalyvaujančių institucijų tarpusavio vertinimo procesas. Pirmąjį 2023 m. ketvirtį numatyta pateikti strategijos įgyvendinimo laikotarpio vidurio ataskaitą.

¹²³ Kadangi 2021 m. BTM ataskaitoje nurodyta mažiau baudžiamojo persekiojimo bylų, susijusių su kyšininkavimu, palyginti su 2020 ir 2021 m., ir toliau daugiausia dėmesio buvo skiriama su viešojo administravimo pareigūnais susijusių įtarimų korupcija tyrimams.

¹²⁴ 2022 m. liepos mėn. Viešųjų reikalų ministerijos etatų planas buvo užpildytas tik 55 proc. ir padėtis toliau blogėjo.

¹²⁵ Tai taip pat nustatyta Rumunijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane, kurio 426 tarpine reikšme reikalaujama, kad „įsigalioję Vyriausybės sprendimas, kuriuo patvirtinama nauja nacionalinė kovos su korupcija strategija“.

¹²⁶ EBPO, 2016–2020 m. Rumunijos kovos su korupcija strategijos vertinimas.

Dedamos pastangos užtikrinti veiksmingą 2021–2025 m. kovos su korupcija strategijos įgyvendinimą. Šiuo metu kuriami vertinimo ir ataskaitų teikimo mechanizmai. Galima laikyti, kad ši rekomendacija įvykdyta. Komisija toliau vykdyt strategijos įgyvendinimo stebėseną, o jos rezultatus apžvelgs teisinės valstybės principo taikymo ataskaitoje.

Nacionalinė areštuoto turto valdymo agentūra

2017 m. rekomendacija. Užtikrinti, kad Nacionalinė areštuoto turto valdymo agentūra veiktų visu pajėgumu ir veiksmingai, kad galėtų parengti pirmąją metinę ataskaitą, kurioje būtų pateikta patikima statistinė informacija apie nusikalstamu būdu įgyto turto konfiskavimą. Agentūra turėtų įdiegti sistemą, pagal kurią būtų reguliariai teikiamos ataskaitos apie administracinių gebėjimų plėtojimą ir nusikalstamu būdu įgyto turto konfiskavimo bei valdymo rezultatus.

Nacionalinės areštuoto turto valdymo agentūros (ANABI) užduotis – užtikrinti veiksmingą baudžiamosiose bylose priimtų nutarimų konfiskuoti turtą vykdymą, veiksmingai valdant areštuotą turtą, kurį Agentūrai paskirsto prokurorai ir teisėjai.

2022 m. prasidėjo šeštieji ANABI veiklos metai ir ji veikia veiksmingai, įgyvendindama 2021–2025 m. Nacionalinę turto susigrąžinimo sistemos stiprinimo strategiją. Liepos mėn. ANABI įgaliojimai buvo pratęsti¹²⁷ ir Agentūra siekia didinti pajėgumus atsekti turtą tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu mastu, stiprinti bendradarbiavimo mechanizmus ir pateikti policijos pareigūnams ir prokurorams naujų priemonių finansiniams tyrimams atlikti. Šiuo metu įgyvendinama nauja teisės aktų sistema, be kita ko, susijusi su Agentūrai skirtomis papildomomis lėšomis. Naujajame įstatyme taip pat numatytas nusikaltimų prevencijos ir aukų apsaugos fondas, kurio būtinybę ne kartą pabrėžė pilietinė visuomenė. 2022 m. ANABI konfiskavo daugiau kaip 60 mln. EUR, palyginti su beveik 57 mln. EUR 2021 m. Ji valdo daugiau kaip 140 kilnojamojo turto vienetų, kurių bendra vertė yra beveik 5,5 mln. EUR¹²⁸.

2021 m. BTM ataskaitoje padaryta išvada, kad ši rekomendacija įvykdyta. Tai galima patvirtinti.

Remiantis ketvirto orientacinio tikslo įgyvendinimo analize, visos rekomendacijos gali būti laikomos įvykdytomis. Komisija toliau stebės kovą su korupcija visais lygmenimis teisinės valstybės principo taikymo ataskaitose.

3. IŠVADA

2006 m. sprendimas sukurti BTM – neatsiejama Rumunijos stojimo proceso dalis. Juo padėtas pagrindas siekti tolesnės pažangos sprendžiant likusias problemas, kad būtų užtikrintas teismų sistemos ir teisėsaugos institucijų pajėgumas įgyvendinti ir taikyti priemones, priimtas siekiant sukurti vidaus rinką ir laisvės, saugumo bei teisingumo erdvę¹²⁹.

Nuo to laiko BTM sudaro bendradarbiavimo ir stebėsenos sąlygas, papildančias pagal orientacinius tikslus nustatytą reformų procesą. Kai 2017 m. sausio mėn. teigiamai įvertinus padėtį buvo pateikta dvylika pagrindinių rekomendacijų, prasidėjo paskutinis etapas. Nors šis

¹²⁷ Įgaliojimų pratęsimas taip pat buvo numatytas Rumunijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano tarpine reikšme Nr. 422 „Įstatymo, kuriuo iš dalies keičiami Nacionalinės areštuoto turto valdymo agentūros įgaliojimai, įsigaliojimas“.

¹²⁸ 2022 m. spalio 31 d. duomenys, kuriuos ANABI pateikė 2022 m. lapkričio mėn. Komisijai atsiųstos pažangos ataskaitos rengimo tikslais.

¹²⁹ 2006 m. gruodžio 13 d. Komisijos sprendimas (C(2006) 6569).

etapas buvo pratęstas, nes reikėjo atsižvelgti į aštuonias papildomas 2018 m. lapkričio mėn. rekomendacijas, kaip pripažinta 2021 m. birželio mėn. ataskaitoje, Rumunija pastaruoju metu nuosekliai dirbo, kad šias rekomendacijas įgyvendintų. Iš šios ataskaitos išvadų matyti, kad teisinėje ir institucinėje sistemoje padaryta didelė pažanga įgyvendinant ilgalaikes BTM rekomendacijas.

ES teisinės valstybės padėties raida lėmė naują Komisijos bendradarbiavimo su Rumunija kontekstą. Visų pirma, dabar metinės teisinės valstybės principo taikymo ataskaitos ciklas sudaro nuolatinį pagrindą, kuriuo remiantis Rumunijos, kaip ir kitų valstybių narių, tvarią reformą galima papildyti ilgalaikę perspektyva.

Metinis teisinės valstybės principo taikymo ataskaitų ciklas sudarys sąlygas toliau praktiškai stebėti daugelio sutartų reformų įgyvendinimo etapą. Taip gali būti toliau stebimi tokie klausimai, kaip nauja tvarka, taikoma panaikinus Teisminių institucijų pareigūnų padarytų nusikalstamų veikų tyrimo skyrių, Teismų inspekcijos veikimas, teisminių institucijų žmogiškieji ištekliai, viešojo administravimo institucijų vykdomas teismo sprendimų įgyvendinimas, būsimos baudžiamosios teisės aktų peržiūros poveikis kovos su korupcija veiksmingumui ir tarnybinės etikos sistemos raida bei jos taikymas, be kita ko, Parlamente. Tai bus teisingumo sistemos ir kovos su korupcija – dviejų pagrindinių ataskaitų ramsčių – stebėsenos dalis. Tai atitinka Rumunijos vyriausybės įsipareigojimą įtvirtinti iki šiol padarytą pažangą taip, kad padėtis negrįžtamai pasikeistų, užtikrinant teisingumo nepriklausomumą bei veiksmingumą, ir pasiektus kovos su korupcija rezultatus.

Rumunijos valdžios institucijos taip pat aiškiai nurodė, kad artimiausiais mėnesiais bus imtasi tolesnių veiksmų dėl keleto neatidėliotinių klausimų. Šalis įsipareigojo toliau analizuoti ir kuo labiau atsižvelgti į Venecijos komisijos nuomones dėl teisingumo srities įstatymų ir apskritai vertinti, ar reikia imtis tolesnių veiksmų. Ji taip pat įsipareigojo užbaigti Baudžiamojo kodekso ir Baudžiamojo proceso kodekso peržiūrą, kad būtų užtikrintas jų derėjimas su šalies Konstitucinio Teismo nuo 2016 m. priimtais sprendimais. Abiejų kodeksų peržiūros užbaigimas taip pat yra įsipareigojimų, kuriuos Rumunija prisiėmė savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane, kuris turi būti patvirtintas 2022 m. pabaigoje, dalis, tad Komisija atidžiai įvertins peržiūrėtus kodeksus, laikydamasi šiuo atžvilgiu numatytų konkrečių procedūrų. Paskutinis neatidėliotinai spręstinas klausimas – naujos kadencijos Aukščiausiosios teisėjų tarybos gebėjimas padėti išlaikyti reformos įgyvendinimo tempą. Rumunijos vyriausybė pareiškė neabejojanti, kad ši taryba gali suteikti naują postūmį skaidrumui ir atskaitomybei.

Rumunija jau įrodė, kad yra tvirtai pasiryžusi dirbti pagal metinį teisinės valstybės principo taikymo ataskaitų ciklą, ir toliau konstruktyviai bendradarbiauja šioje srityje. Be to, šalies ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planas taip pat sudarė sąlygas nustatyti konkrečias tarpines pažangos siekimo reikšmes.

Komisija įsitikinusi, kad dabar, jau įgyvendinus pagrindinius galutinius veiksmus, bendradarbiavimą ir stebėseną teisingumo sistemos ir kovos su korupcija politikos srityje Rumunija gali vykdyti naudodamasi teisinės valstybės principo taikymo ataskaita ir kitomis visoms valstybėms narėms taikomo teisinės valstybės priemonių rinkinio dalimis. Šiuo tikslu jau teikiamos rekomendacijos teisinės valstybės principo taikymo ataskaitose ir pagal techninės paramos priemonę vykdomos reformų įgyvendinimo procesui remti skirtos programos.

Komisija konstatuoja, kad Rumunijos pažanga, padaryta taikant BTM, yra pakankama, kad ji galėtų įvykdyti įsipareigojimus, kuriuos prisiėmė stodama į ES.

Svarbu, kad Rumunija toliau nuosekliai siektų šioje ataskaitoje nurodytus likusius įsipareigojimus paversti konkrečiais teisės aktais ir juos toliau įgyvendinti per metinį teisinės valstybės principo taikymo ataskaitų ciklą bei naudojantis kitomis ES teisinės valstybės priemonių rinkinio dalimis.

Prieš priimdama pagal BTM galutinį sprendimą dėl Rumunijos, Komisija deramai atsižvelgs į Tarybos ir Europos Parlamento pastabas¹³⁰.

¹³⁰ Jei Komisija nuspręstų nutraukti BTM taikymą Bulgarijai, tai padarytų priimdama sprendimą, kuriuo panaikinamas 2006 m. gruodžio 13 d. jos sprendimas 2006/928/EB, nustatantis bendradarbiavimo su Rumunija ir jos pažangos siekiant orientacinių tikslų teismų reformos ir kovos su korupcija srityse patikrinimo mechanizmą (C(2006) 6569).

Priedas Orientaciniai tikslai pagal BTM sprendimą

Orientaciniai tikslai, kuriuos Rumunija turi įgyvendinti pagal 2006 m. gruodžio 13 d. Komisijos sprendimą, nustatantį bendradarbiavimo su Rumunija ir jos pažangos siekiant orientacinių tikslų teismų reformos ir kovos su korupcija srityse tikrinimo mechanizmą:

1 orientacinis tikslas. Užtikrinti skaidresnį ir veiksmingesnį teisminį procesą, didinant Aukštesniosios teisėjų tarybos gebėjimus ir atskaitomybę. Teikti ataskaitas ir stebėti naujųjų Civilinio proceso ir Baudžiamojo proceso kodeksų poveikį

2 orientacinis tikslas. Kaip numatyta, įsteigti Tarnybinės etikos agentūrą, kuri būtų atsakinga už turto, interesų nesuderinamumo ir galimų interesų konflikto atvejų tikrinimą, taip pat už privalomų sprendimų priėmimą, kuriais remiantis būtų imamasi atgrasomų sankcijų

3 orientacinis tikslas. Remiantis iki šiol padaryta pažanga, toliau profesionaliai atlikti nešališkus aukštų pareigūnų kaltinimų korupcija tyrimus

4 orientacinis tikslas. Imtis tolesnių priemonių, kad būtų užkirstas kelias korupcijai ir kovojama su ja, ypač vietos valdžios institucijose